

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE
CUPRINZÂND BULETINUL SECȚIEI SOCIAL-ECONOMICĂ A „ASTREI“

Anul III
N-rul 16

Comitetul de direcție: Vasile Goldiș, D. Gusti, M. Popovici, I. Lupaș,
Onisifor Ghibu, M. Șerban, N. Ghiulea, V. C. Osvadă și Ion Clopoțel

Un exemplar
Lei 12

CLUJ, DUMINECĂ 18 APRILIE 1926

C U P R I N S U L :

<i>PROGRESE ȘTIINȚIFICE: Cutremurele de pământ</i>	<i>I. Popescu-Voitești</i>
<i>PROBLEME SOCIALE: Filosofia contemporană (anchetă)</i>	
<i>Răspunsul d-lui</i>	<i>C. Bădulescu-Motru</i>
<i>Răspunsul d-lui</i>	<i>Nae Ionescu</i>
<i>POLITICA EXTERNĂ: Pactul de garanție româno-polon</i>	<i>N. Dașcovici</i>
<i>INVĂȚĂMÂNT, EDUCAȚIE: Invățământul unitar și divizat</i>	<i>Dr. Petru Ilcuș</i>
<i>PROBLEME ECONOMICE: Controlul băncilor, rolul „Solidarității“</i>	<i>Sabin Cioranu</i>
<i>ACTUALITĂȚI: Cultură și obligațiuni</i>	<i>D. Teculescu-Zileriu</i>
<i>Moartea lui Vasile Stroescu</i>	<i>H. Trandafir</i>
<i>BULETINUL ASTREI: Problema liceelor de fete</i>	<i>Cronicar</i>
<i>DISCUȚII LITERARE: Chestiunea Shakespeare-iană</i>	<i>Marioara dr. Șerban</i>
<i>Literatura proletară</i>	<i>Ion Mehedinteanu</i>
<i>CRONICA MEDICO-SOCIALĂ: Chetele. — Legea sanitară. — Spitalul de femei din Cluj</i>	<i>Dr. A. Voina</i>
<i>CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE: Prietenii Dicționarului — Teatru (Turneul Ar. Demetriad: Morfina de L. Herzer) — Cărți, reviste, ziare (Transilvania; Viața literară)</i>	<i>B. & B.</i>
<i>SĂPTĂMÂNA ECONOMICO-FINANCIARĂ: Conturile curente postale — Modificarea taxelor vamale</i>	<i>Sabin Cioranu</i>
<i>FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SĂPTĂMÂNALE: Pasici — Redeschiderea universităților — Nord și Sud — Apropierea intelectuală ceho-română — Desorganizarea poștei — Europa sau Asia? — † Prof. Dr. Toma Ionescu. — Bibliografie.</i>	

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: CLUJ, PIAȚA UNIREI NO. 8
CALEA VICTORIEI NO. 51
Abonamente: Pe un an 600 lei. — Autorități și întreprinderi particulare 1000 lei. Funcționarii publici, preoții și învățătorii 500 lei. Pentru streinătate, abonamentele sunt îndoite. In America 10 dolari. Abonamentele se plătesc înainte, pe cel puțin o jumătate de an.

SOCIETATEA DE MÂINE

COMITETUL DE DIRECȚIE: V. Goldiș, D. Gusti, M. Popovici, Ioan Lu-
paș, Onisifor Ghițu, M. Șerban, N. Ghiulea, V. C. Osvadă și Ioan Clopoțel.

SECRETARIATUL DE REDACȚIE: Aurel Buteanu, Ion Breazu și Ol.
Boitoș.

COLABORATORI: T. Albani, D. Antal, N. Bagdasar, I. Băilă, A. Banciu,
A. P. Bănuș, V. Bogrea, dr. L. Borcea, dr. Al. Borza, Tr. Brăileanu, N. Buta,
O. Boitoș, I. Breazu, A. Buteanu, S. Cioran, Al. Ciura, A. Cotruș, I. Cristea,
dr. E. Dăianu, N. Dașcovici, dr. Aurel Dobrescu, Silviu Dragomir, I. Duma,
A. Esca, Mircea Florian, I. Flueraș, Vladimir Ghidionescu, N. Hoiescu, Ovi-
diu Hulea, dr. Danil Ciugureanu, dr. Axente Iancu, dr. I. Iacobovici, Petru
Ilcuș, Emil Isac, D. B. Ionescu, dr. Ioan Iosif, dr. Victor Jinga, Iosif Jumanca,
dr. C. Lacea, I. I. Lapedatu, Victor Lățiu, dr. Aurel Lazăr, dr. A. Magier, ing.
Macșai, Aug. Maior, dr. Sabin Manuilă, Simion Mehedinți, Ștefan Meteș, dr.
Zaharia Munteanu, Teodor Neș, dr. Ioan Nandriș, Sabin Opreamu, Zenovie
Pâclișanu, Horia Petra-Petrescu, Ecaterina Pitiș, dr. Gh. Popovici, Septimiu
Popa, Ghiță Popp, Constantin Popescu, dr. Gh. Preda, dr. Octavian C. Puș-
cariu, Sextil Pușcariu, dr. Cornel Radu, Ion Iosif Schiopul, Valeriu Seni, dr.
P. Sergescu, dr. Gh. Sglimbea, Victor Stanciu, Vasile Stoica, dr. M. Șerban,
G. Șerban, dr. Dom. Stanca, Fl. Ștefănescu-Goangă, P. Suciu, dr. M. Suciu-
Sibiianu, C. Sudețeanu, inginer Șulutiș, Gavril Todica, D. Tomescu. Isaia
Tolan, Vasile Vlaicu, dr. Aurel Voina, T. O. Vornic, dr. N. Zigre.

REPREZENTANȚI IN PROVINCIE:

Oradea-Mare: prof. Iosif Pogan
Cernăuți: prof. Vasile Gherasim
Alba-Iulia: prof. Horia Teculescu
Blaș: prof. Alex. Lupeanu și Șt. Pop
Turda: prof. Teodor Murășanu
Brașov: ziarist Vasile Munteanu
Ludoșul de Murăș: prot. Romul Popa
Lugoș: Pavel Grecu, redacția „Cartea
Satelor“
Timișoara: ziarist Octavian David și
Valeriu Linca
Careii-mari: Ion Vida
Zălau: prof. Ghergariu
Județul Făgăraș: preot Mircea Tomas
(Tohanul vechiu)

Sibiu: prof. Gh. Maior și Elie Măgean
Târgul-Mureș: Traian Popa
Maramureș: I. Bârlea și dr. V. Filipciuc
Hațeg: prof. Ștefan Gherman
Sfântu-Gheorghe: dr. Ioan Popa
Cohalm: protop. Emilian Stoica
Beiuș: protop. Petru E. Papp
Poiana-Sărată (Săcuime) pr. I. Raftiroiu
Săliște: prof. Alex. Iosif
Sighișoara: Șerban G. Șerban
In București: G. Vlădescu-Răcoasa
In Paris: Adrian Corbul
In Roma: N. Buta
In Berlin: N. Bagdasar

SCHMOLL-PASTA

CREMĂ RENUMITĂ DE GHETE — BRAȘOV

GHETE, CURELE
DE TRANSMISIE

PIELĂRIE FINĂ

FABRICA DE PIELĂRIE

FRAȚII RENNERT & Co.

SOC. AN. — CLUJ ADRESA TELEGR.: „DERMATA“

Magazin de candelabre pt. Ardeal S. A.

Cluj, Calea Regele Ferdinand II.

**Mare depozit de lămpi
și material electric!!**

Vânzare en-gros și en-detail.

ARONSON

MARE CASĂ DE EXPEDIȚIE ȘI
TRANSPORT, CU LEGĂTURILE CELE
MAI SIGURE IN ȚARĂ ȘI STREINĂTATE
FIRMĂ VECHIE DE PERFECTĂ INCREDERE

BRAȘOV,

Piața Libertății

(CASA VECHIE A SFATULUI ORĂȘENESC)

STOFE DE PRIMĂVARĂ

au sosit și se gă-
sesc de vânzare la

GROMEN ȘI HERBERT

mare depozit
al fabricelor
din Sibiu și Cisnădie

Rugăm să vizitați magazinul nostru din
CLUJ, Calea Regele Ferdinand 13

Mare desfacere de sărbătorile
sfintele Paști!

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Editor și redactorșef:

ION CLOPOTEL

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA:

CALEA VICTORIEI 51. TELEFON 308
PIAȚA UNIREI No. 8.
Cluj, Duminecă 18 Aprilie 1926

Anul III

Nrul 16

NUMĂRUL: LEI 12

Cutremurele de pământ

În primele zile ale lui Ianuarie 1916, pe la orele 4 după amiază sunt chemat de profesorul L. Mrazec, directorul Institutului Geologic și al meu — eram pe atunci geolog al acestui Institut — care înmânându-mi o telegramă urgentă, îmi spune că va trebui să plec în interes de serviciu cu trenul de 5. Telegrama avea cam următorul conținut:

Munții Argeșului se cutremură puternic; bubuituri înspăimântătoare se aud în tot momentul și apar chiar flacări; lucrătorii îngroziți se tem de vulcani și de scufundarea pământului; vă rog trimiteți de urgență un geolog care să liniștească lucrurile; noi îl așteptăm la noapte în gara Curtea de Argeș la sosirea trenului ce pleacă din București azi la orele 5 p. m.

Cu toată că timpul de pregătire era prea scurt, la 5 ore eram în trenul de Curtea de Argeș și la 8 seara în vagonetul-cutie, cu un scaun și o sobă de fier în mijloc, al Societății „ARGES”, care tras de o mică mașină, pornește sgomotos dealungul râului Argeș spre „Intreprăuri”, locul de confluență al izvoarelor Argeșului: Cumpăna, Cumpănița și Buda.

Mergeam destul de încet, drumul fiind în pantă și înzăpezit, spre marea mea nerăbdare.

Adâncit în gânduri asupra noului meu rol de liniștitor de cutremure și de oameni speriați de el, nici nu simt când ajung în Cheile Argeșului, unde o zguduitură puternică mă culcă pe podele între soba răsturnată și lampa spartă.

Se izbise mașina de o stâncă, care din cauza cutremurului căzuse pe șine.

Pe la 3^{1/2} noaptea, înghețat de frig, căci soba a trebuit să fie stinsă ca să nu aprindă vagonul, ajung la Intreprăuri unde societatea își avea sediul.

Aci, o parte din personalul și lucrătorii societății Argeș se găseau adu-

nați într-o mare baracă de lemn, fără foc și fără lumină, sobele fiind-dărâmate de cutremur, formând grupuri mici, pe familii, — bărbați, femei și copii; — unii în genunchi, alții prosternați la pământ, tremurând de spaimă și cerând îndurarea cerului cu niște ochi așa de expresivi, că pentru o clipă m'am crezut în fața unor oameni înnebuniți de groază.

Mi-a trebuit un moment de reculegere ca să mă zmulg de sub influența acestei panici ce cuprinsese toate sufletele și care era continuu întreținută de dese și zgomotoasele cutremurări ale munților ce provocau scârțaituri sinistre în toate încheieturile bărcii.

La palida lumină a câtor-va lumânări aduse de personalul conducător al societății și auzind scopul vizitei mele, ochii tuturor s'au îndreptat, spre mine, luminoși și întrebători. Apoi o puzderie de exclamațiuni, întretăiate de tremurături convulsive îmi ajung la urechi: „s'a sfârșit cu pământul”, „se vor năruî munții peste noi”, „vom fi nimiciți prin pară și foc”, sau dărâmat Munții Argeșului cu Cetatea lui Teșes, „acestea sunt semne că s'or scufunda toți munții și or ieși vulcanii” etc.

Sensul acestor dureroase exclamațiuni m'au edificat asupra felului spaimii ce le cuprinsese sufletele, și numai după ce le-am spus că' nici vorbă nu-i de scufundat pământul ori de vulcani; că la București, la Pitești și la Curtea de Argeș, de unde vin și pe unde am trecut cu trenul, nu se simte nimic deosebit; că trenurile merg ca de obicei și oamenii muncesc și petrec ca și'nainte; numai după aceea fețele lor au început să se mai lumineze.

Prinzând din zbor o idee aruncată de unul căruia i-se mai desghetase puțin limba și care dorea să mă convingă că, „în casa sa, Dumnezeu poate face ce vrea”, așa că El poate s'o dă-

râme tot așa de repede cum a făcut-o; le spun că aceste cutremure, departe de a fi semnele mâniei cerești, ele nu reprezintă de cât trozniturile de așezare mai bine pe temelie a casei Domnului — a Pământului. După cum o casă nouă sau un dulap nou, prin așezare, pociște din când în când Pământul se așează și el, și în această așezare a lui, se cutremură, însă aceste așezări și deci și aceste cutremurări și pocnituri sunt mult mai tari, mult mai puternice, fiind că și zidirea Pământului este nemăsurat mai mare ca aceea a unui dulap, ori ca aceea a unei căsuțe omenеști.

Pe la 4 dimineața, jumătate din cei înspăimântați făceau cerc în jurul meu, punându-mi fel de fel de întrebări asupra cutremurilor de pământ, unele chiar vesele. Așa unii mă întrebau, unde am să dorm, trăgând cu coada ochiului spre o mică vilă de piatră așezată pe o stâncă cam cu vre-o 15-20 m. deasupra drumului și care avea până acum toate sobele dărâmate de cutremur.

Pe un cer splendid, așa de senin cum numai în nopțile de iarnă geruoasă se poate observa, am plecat cu câțiva dintre cei mai înviorați la confluența Cumpenii cu Cumpenița, pe unde știam că trece una din puternicile linii de fractură în sisturile cristaline ale regiunii, după care eram sigur că se face și așezarea stratelor care provoacă cutremurarea ce-i înspăimântă pe ei așa de grozav.

Locul fracturii fiind ușor de găsit — la marginea sudică a fâșiei Gneisului de Cumpăna — ne-am așezat cu toții pe această linie de fractură, cu fața spre răsărit, direcția fracturii fiind Est-Vest.

În adevăr, aci se simțeau trepidățiunile cutremurului mult mai bine. Aveam impresia unor tremurături de amplitudine scurtă, dar foarte repezi

și tari, care se succedau din 3 în 3 secunde, pornind dinspre apus spre răsărit, însoțite de zgomote subpământene ce semănau cu bubuiturile îndepărtate de tunuri. Unii mi-au arătat chiar aparițiunea unor fenomene de lumină, pe care eu, mărturisesc, nu le-am văzut, dar a căror prezență nu era ceva imposibil, dat fiind imensitatea forțelor ce intrau în joc și temperatururile înalte ce putea naște prin fricțiune în timpul jocului trepidărilor dealungul fracturii.

După o oră de observație în care timp am fost ajutat mult de cei din jur și care acum nu mai priveau fenomenul cu spaimă, ci cu o curiozitate din ce în ce mai senină, ne am întors la baracă, unde în văzul tuturor m'am suit încet pe scări, până sus, în Vilă, unde am dormit îmbrăcat, înfășurat într'un cojoc mare mișos.

A doua zi se auzeau mai multe glume de cât tânguituri și când în văzul tuturor mi-s'a servit dimineața un lap-

tensități variabile, și în tot cazul destul de puternice.

Intensitatea cea mai puternică a acestui cutremur s'a simțit în toți Munții Făgărașului dintre Olt și Prahova, și în regiunea Făgăraș-Sibiu din Sudul Transilvaniei. Din ce în ce mai slab el a fost resimțit în Transilvania până dincolo de Satul Mare, de Oradea, Arad și Timișoara.

În Câmpia Muntenii el s'a simțit foarte slab, pe când în toată Moldova și în Nordul Dobrogei el nu s'a simțit de loc.

Moldova și Dobrogea de Nord țin de o altă regiune tectonică și deci de o altă regiune seismică, de cutremure, separată de restul Țării prin o veche și mare fractură cu cele mai puternice manifestațiuni vulcanice întrecute, după o linie ce ar uni vechii Vulcanii ai Țibleșului Colimanilor și Hărghitei, din Estul Transilvaniei, cu Pecineaga-Camena din Dobrogea Veche. (Fig. 1).

Călimanilor, unde mici cutremure, însoțite de sgomote subpământene, surde, se simt aproape neîncetat.

Din aceste puține date expuse aci pe scurt și dintre care pe unele desigur fiecare a avut ocaziunea să le observe, se poate deduce că, prin CUTREMURE DE PĂMÂNT se înțeleg unele mișcări brusce și mai mult sau mai puțin violente ale scoarței solide a Pământului, care, dacă une-ori sunt cu totul locale, alte-ori se resimt pe întinderi extraordinar de mari și ale căror efecte morale și materiale sunt câte-odată catastrofale.

Că efectele lor morale asupra omului sunt puternice, ne-o vădesc cu prisosință, datele statistice asupra pustii-rilor cauzate și mai ales asupra pierderilor în vieți omenestii pricinuite de cutremure; astfel, în cutremurele din Calabria au pierit în 1783—30.000, iar în 1910, la Messina au pierit 200.000 de suflete; în cel din Lisabona, la 1755, peste 60.000; în cele din Japo-

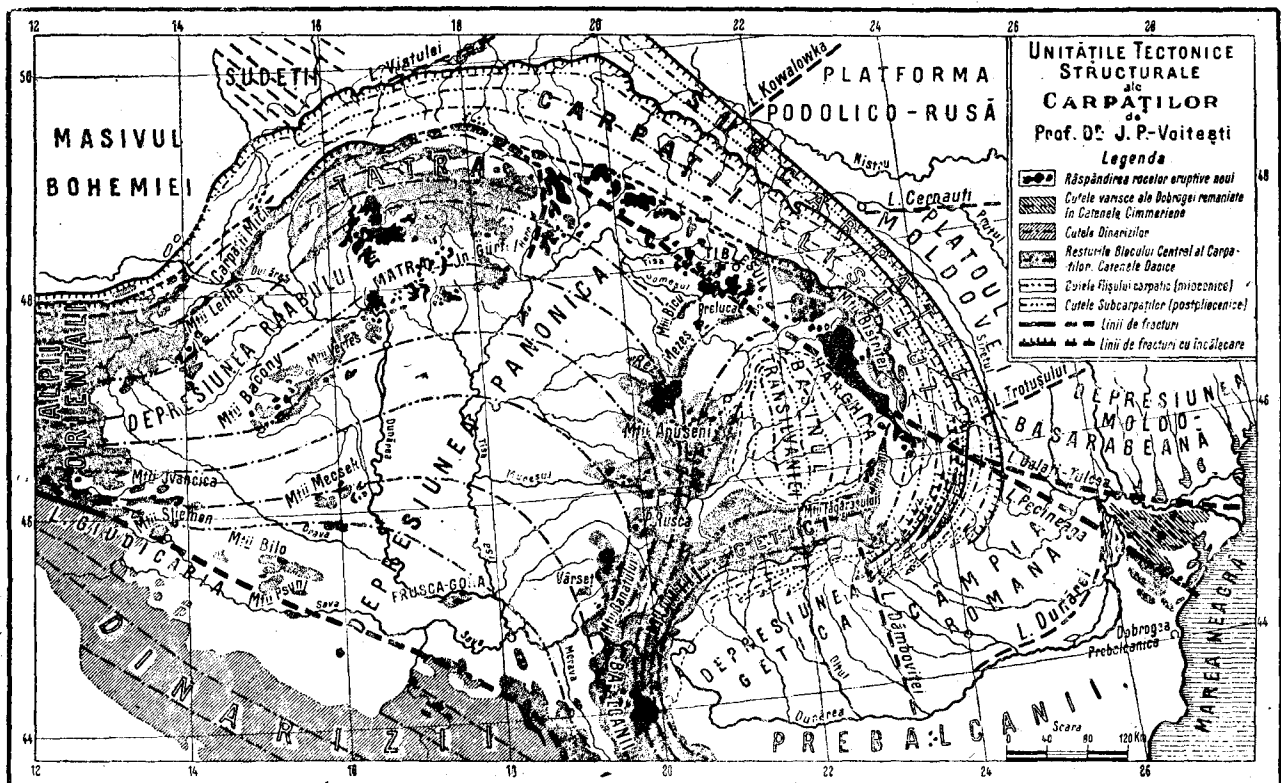

Fig. 1.

te pe veranda Vilei, toți ardeau de curiozitatea explicării fenomenului. Uitaseră spaima din nopțile precedente, trecuse panica; ba unii chiar m'au invitat să merg cu ei, cu un vagonet, mai adânc în munți, că să se convingă că nici acolo nu s'a întâmplat nimic.

A treia zi toți lucrătorii prezenți au reluat lucrul deși cutremurul a mai durat încă trei luni dearândul, cu in-

ten în regiunea acestei mari fracturi, avem un centru seismic în zona Focșani-Mărășești-Galați-Tulcea, pe linia de maximum de scufundare actuală a Sudului Moldovei și al Basarabiei, și cutremurile mai noi au fost cele din 25 Mai 1912 și din 11 și 14 Martie 1913, care au păgubit numeroase clădiri între care Liceul din Focșani, Fabrica de zahăr a lui Negroponte de la Mărășești, etc., și un altul în zona

nia, la Osaka, în 1730 au pierit 150.000, pe când în cel de la Septembrie 1923, au dispărut și murit peste 255.000; sinistrații însă au fost toți locuitorii orașelor mai mari și în special orașele Jochama și Tokio, au fost distruse, complet.

Și efectele acestea sunt cu atât mai de temut, cu atât mai înspăimântătoare, cu cât cutremurele ating regiuni — cu o populație mai deasă,

cum sunt orașele și porturile mari, moderne.

Cauzele cutremurelor

Dacă aruncăm o privire pe o hartă geologică a regiunilor bântuite mai des de cutremure, ne putem convinge ușor de strânsa legătură ce există între structura geologică a acestor regiunii și între cutremure.

Lăsând la o parte unele cutremure locale, provocate de dărâmarea straturilor în unele goluri din scoarța cu totul superficială, goluri născute prin dizolvarea rocilor solubile (sare, calcar, gips) de către apele de infiltrație în circulația lor subterană; toate cutremurele mai puternice sunt localizate ori în regiunile vulcanice (vechi și noi), ori în regiunile de fracturi mari de strate ale scoarței.

Dintre aceste două din urmă categorii, cutremurele din regiunile vulcanice, ori care ar fi violența lor, ele nu pot avea o întindere prea mare, în general ele fiind datorite numai zmăcinăturilor, ce lăvele incandescente imprimă scoarței din jurul vulcanului, în timpul când își croiesc un drum de ieșire înafară, prin vechiul coș, astupat cu lave întărite din timpul erupțiilor anterioare. O excepție la această regulă a făcut cutremurul provocat de erupțiunea Vulcanului Krakaton la 1883 (între Java și Sumatra) care s'a simțit până la antipozii.

Cele mai puternice cutremure de altfel ca și cele mai numeroase și care au și o întindere mai mare sunt cele din regiunile fracturate ale scoarței, sunt așa numitele CUTREMURE TECTONICE, sau de așezare a scoarței Pământului, fie că aceste cutremure sunt continentale și insulare fie că sunt submarine.

Scoarța pământului nu are o constituție omogenă și aceasta se datorește atât varietăților numeroase de roce din care ea este formată, cât și rezistențelor diferite ce aceste roce opun contracțiunii generale ce ea încearcă în direcția gravitațiunii, în direcția razei terestre. Așa că privită din punctul acesta de vedere, scoarța terestră apare constituită de compartimente diferite și ca vechime și ca constituție și deci și ca rezistență separate între ele prin linii de fracturi.

Această contracțiune face ca rocele scoarței să tindă continu să se apropie de centru, pe verticala locului, sub acțiunea gravitațiunii, și din cauza aceasta compartimentele tind să se strivească reciproc și lateral, unele pe altele, prin înghesuire, dealungul fracturilor ce le separă și după care numai, ele se și pot așeza.

În zonele unde rocele unui compartiment vor fi mai puțin rezistente, ele vor ceda și se vor încreți puternic prin strivire. Așa au născut zonele muntoase prin strivirea și încrețirea rocilor regiunilor (compartimentelor) de slabă rezistență ale scoarței. Și cum prin această încrețire, nevoia tectonică de contracțiune a scoarței Pământului a fost satisfăcută mai mult decât era necesar, acum, din cauza decompresionilor ce nasc imediat și pentru a se relua contactul slăbit un moment, se produc consecutiv și scufundări puternice în regiunile vecine celor strivite, atrăgându-le une-ori și pe acestea în scufundarea lor, — regiunea scufundată separându-se de părțile nescufundate prin fracturi puternice noi. Așa au născut depresiunile mărilor și oceanelor actuale în vecinătatea zonelor care prin strivire au format munții actuali; așa au născut și depresiunile (umplute azi prin activitatea râurilor) din zonele de Câmpie.

După săvârșirea acestor fenomene de încrețire și de fracturare cu scufundare a unor porțiuni din scoarță, între aceste porțiuni, între aceste compartimente, se restabilește din nou contactul și odată cu el și un fel de echilibru mai mult sau mai puțin stabil. Cum însă contracțiunea scoarței este continuă, urmează de la sine că imediat după restabilirea acestui echilibru, să reînceapă și presiunile reciproce, între diferitele compartimente și dealungul liniilor de fracturi, după care aceste compartimente se reazămă unele pe altele. Din cauza acestor presiuni diferitele compartimente sunt silite ca din când în când, să-și reajusteze poziția, să se așeze mai bine unele față de altele, să-și găsească ca să zicem așa o mai bună poziție de echilibru față de puterea mereu crescândă de strivire laterală, și aceste așezări însoțite de mici denivelări în profunzimea scoarței, se repercutează la suprafață de sub forma de cutremure de pământ, a căror intensitate și durată stă în strânsă legătură și cu denivelarea suferită și cu greutatea a flării unei noi poziții de echilibru.

Propagarea cutremurelor

Un astfel de cutremur tectonic, sau de așezare, își are deci locul de origine în părțile mai profunde ale scoarței, unde și strivirea este mai mare, loc numit Hipocentru (Centru subpământean).

De la acest Hipocentru cutremurea produsă se transmite, în mod radiar, în toate direcțiile ca vibrațiuni ale masei rocilor scoarței. Punctul cel mai apropiat al suprafeței, așezat pe

aceiași verticală (rază) cu hipocentru și numit Epicentru sau Centru de deasupra, primește cel dintâiu răsunetul acestor vibrațiuni și în mod excepțional de puternic, ele venind direct pe verticală și de jos în sus. Toate celelalte regiuni, cu cât vor fi mai depărtate de EPICENTRU, cu atât vor primi răsunetul lor nu numai din ce în ce mai oblic dar și din ce în ce mai slab.

Transmiterea acestor unde pe Verticală de la Hipocentru la Epicentru s'ar putea compara cu transmiterea unei lovituri printr'un șir de bile de biliard, când, dacă izbim cu un ciocan în prima, toate resimt lovitura dar numai ultima se deplasează cu o putere egală cu aceea a loviturii date, celelalte rămânând pe loc.

Urmează deci că în regiunea epicentrală cutremurul nu numai că este mai puternic, dar el fiind și vertical va produce și cele mai mari pustiiri, căci din prima lovitură, dată vertical scoarței, dacă această lovitură este destul de puternică, se poate ca să fie zvârlite în aer toate clădirile; șoselele și terenurile de cultură să fie răvârșite; izvoarele de apă să dispară găsindu-și alte drumuri; până și morții să fie scoși afară din morminte, prin pleznirea și răvârșirea suprafeței scoarței în zona epicentrală.

Acesta este adevăratul cutremur, pe care noi îl simțim și care, din zona epicentrală, se propagă de jur împrejur, pe la suprafață, cum se propagă undele în apă când azvârlim o piatră, în cercuri-cercuri ondulatorii din ce în ce mai largi și din ce în ce mai slabe în jurul regiunii centrale a zonei epicentrale.

Pentru studiarea cutremurelor, s'au inventat o serie întreagă de aparate — numite seismografe — cu care se pot înregistra direcțiunile și felul de a fi al undulațiunilor scoarței provocate de cutremur.

În general toate au la baza construcțiunii lor cam același principiu — principiul inerției maselor în repaos față de o forță care caută să le schimbe această stare, să le pună în mișcare. Când împingem brusc o farfurie plină cu supă, farfuria primind direct impulsivitatea, ea se deplasează în direcția în care este împinsă, pe când supă din ea, în virtutea inerției, rămâne pe loc și atunci pe marginea din spre partea din care farfuria a fost împinsă, deci din spre partea din care a venit forța, supă ne mai având suport, se varsă. Și această experiență tristă de a-și vărsa supă pe genunchi din stângăcie o fac mulți. Unul din cele mai vechi seismografe a fost

construit de italieni chiar pe principiul acesta: Un vas larg, ca un castron, plin ochi cu mercur și având pe margini câte-va mici șghioburi de scurgeri, așezate radiar, în direcția punctelor cardinale (roza vânturilor); în dreptul fie-cărei scurgeri punându-se jos pe pământ câte un pahar pentru prinderea mercurului ce s'ar vărsa. Vasul era fixat solid de pământ printr'un suport rigid. La cea mai mică undulație a scoarței, mercurul — ca supă din exemplul de mai sus — se scurgea în partea din care venea mișcarea, indicând și direcția lui de propagare și prin cantitatea de mercur vărsată și tăria cutremurului.

Un alt aparat vechiu tot italian, a fost o pendulă grea și lungă, spânzurat de vre-o clopotniță, al cărui vârf atingea o suprafață de pământ, netezită și acoperită cu nisip. La orice mișcare a suprafeței cu nisip, care era intim legată cu pământul, pendula, în virtutea inerției, rămânea în urmă, așa că vârful ei trăsă pe nisip o dungă în direcția din care venea unda cutremurului.

Azi seismografele noi sunt tot de forma unor pendule grele, însă modul lor de fixare este astfel făcut încât ele ne pot indica undele de cutremur în mai multe planuri, orizontale și verticale, înscriind în acelaș timp amplitudinea (adecă tăria) lor pe un cilindru metalic acoperit cu hârtie îngrită cu negru de fum și dotat de o mișcare de rotire cronometrică. Cu astfel de aparate se știu precis toate componentele undulațiilor unui cutremur, deci planurile în care se fac trepidațiunile scoarței, tăria acestor undulațiuni, precum și timpul exact când ele încep, când prezintă maximum de intensitate și când fenomenele seismice renitără din nou în liniște.

Din studiul seismogramelor înregistrate astfel, s'a putut vedea că la un cutremur se simt trei feluri de vibrațiuni și anume: Două mai slabe, însă foarte repezi, sosind și înregistrându-se cele dintâi, numite unde precursorii și care unde vin direct dela Hipocentru. Ele sunt datorite la 2 feluri de vibrațiuni ce Hipocentru imprimă rocelor școarței din jur: unele cu undulațiuni longitudinale (în o direcție radiară față de Hipocentru) și care se propagă radiar cu o viteză de 14 km. pe secundă, și altele cu undulațiuni transversale direcții radiare din jurul Hipocentruului, propagându-se tot radiar cu o viteză însă pe jumătate de mare, de 7 și jum. km. pe secundă.

Apoi Seismografele înregistrează undulațiunile adevăratului cutremur,

simțit la suprafață, în zona Epicentrală, undulațiuni care se transmit apoi și ele pe la suprafața pământului, de jur în împrejurul Epicentruului, ca niște unde care se propagă cu o viteză de 3,8 km. pe secundă. Undele aceste fiind superficiale sunt și mai puternic simțite, ele prezentând momente de scăderi și de reveniri a puterii lor, având în tot cazul o fază începătoare (incipientă) o fază de maximum de intensitate și o fază finală; fie care din aceste trei faze putând fi descompusă în perioade mai scurte de trepidațiuni puternice, separate între ele prin perioade de trepidațiuni mai slabe.

Se înțelege că nu toate Seismografele înregistrează toate aceste feluri de undulațiuni, această înregistrare depinzând nu numai de sensibilitatea dar și de depărtarea aparatelor față de Epicentru.

Astfel, în Epicentru toate undele venind deodată, ele se vor suprapune aci din cauza distanței scurte ce au de parcurs de la Hipocentru până la Epicentru, pe care-l sguđuie, în mod vertical și puternic, astfel că aparatele nu pot să înregistreze decât undele cele mai tari, acelea ale adevăratului cutremur și acestora nu toată amplitudinea, aparatele mișcându-se ca nebune.

Aparatele care se vor găsi însă ceva mai departe de Epicentru, vor putea înregistra la început fie numai una, fie chiar ambele faze precursorii și apoi undele cutremurului propriu zis viteza de propagare a primelor fiind mare; iar aparatele ce se vor găsi la depărtări la care undele slăbite ale adevăratului cutremur nu mai pot fi simțite, vor înregistra ori numai fazele precursorii ce vin direct și cu viteză mai mare dela Hipocentru, ori nu vor înregistra nimic dacă, cutremurul este așa de slab încât nici acestea nu au mai putut ajunge până la ele.

Din analiza acestor seismograme reesă că adevăratul cutremur, acela pe care-l simțim noi și care produce și pustiirile, este datorit trepidațiilor imprimate, de Hipocentru, școarței din regiunea epicentrală și propagării acestor trepidațiuni, pe la suprafață, de jur împrejurul regiunii Epicentruului.

Mai reesă din acest studiu că vibrațiunile sunt verticale numai în faza acută și numai în zona Epicentruului. În tot restul regiunii atinsă de cutremur, ca și în zona epicentrală, după ce s'a terminat faza acută, vibrațiunile sunt onduloare, într'una sau mai multe direcțiuni și din ce în ce mai slabe, până ce totul reintră în poziția de echilibru.

Mai reesă încă din analiza acestor seismograme că în jurul Epicentruului se găsesc localități care vor simți cutremurul în acelaș timp și pe care, dacă le-am pune pe o hartă și le-am uni între ele prin linii, am obține niște curbe numite Homoseiste. Cum însă aparate seismice nu sunt în orice punct al școarței și cum fără aceste aparate măsura precisă a timpului când un punct intră în vibrațiune este greu de stabilit, se construiesc mai ușor hărțile după gradul de tărie al cutremurului simțit în fiecare punct, grad stabilit după efectele sale vizibile, și în raport cu o scară de tărie stabilită dinainte, și unind toate punctele care au suferit cutremurul în acelaș grad de tărie obținem curbele numite Izoseiste. — Curbele acestea nu pot fi perfect circulare de cât când cutremurul a zguduît o regiune cu o constituție geologică omogenă, caz care este foarte rar. În general însă ele sunt linii curbe neregulate și închise, a căror formă e strâns legată atât de natura rocelor din subsol, cât și de modul de așezare al acestor roce; curbele fiind de altfel mai apropiate între ele și mai regulate în apropierea Epicentruului, mai îndepărtate și mai neregulate cu cât sunt mai departe de Epicentru.

După Rosi și Forel, scara seismică cuprinde următoarele 10 grade de tărie.

Microseisme:

I. Mișcări înregistrate numai de aparatele seismice și dintre acestea numai de cele mai sensibile.

Macroseisme:

II. Mișcări înregistrate de toate aparatele seismice, simțite și de un număr restrâns de oameni în repaos.

III. Mișcări simțite de un mare număr de oameni în repaos, putând uneori determina chiar durată și direcția lor de propagare.

IV. Sguduire simțită și de cei ce se găsesc la lucru. Mișcarea mobilelor, a obiectelor, a ușilor și a ferestrelor, etc.

V. Simțit de toată lumea. Obiectele se clatină și clopotele sună singure.

VI. Sguduitura deșteaptă și pe cei adormiți, unii chiar ies înfricoșați. Pendulele se opresc și chiar arborii se clatină.

VII. Mobilele și obiectele sunt răsturnate; tencuielile încep să cadă; spaima-i cuprinde pe toți.

VIII. Coșurile se dărâmă și zidurile crapă.

IX. Ruina parțială sau totală a unora dintre clădiri.

X. Ruină și dezastru general. Pă-

mântul este crăpat și revășit; iar în munți se produc prăbușiri.

Cum observatoare seismologice nu pot fi prea multe într-o țară, pentru determinarea intensității, a direcțiunii, a modului de manifestare, ori a efectelor locale produse de cutremur, au o mare valoare și datele culese la fața locului, în orașe, sate, etc., dela acei ce l-au simțit. Pentru aceasta însă, cei ce au simțit cutremurul trebuie să-și noteze bine, următoarele: data, ora și minutul, când au simțit sgu-duiturile cutremurului (verificându-și ceasornicul în timpul observației după cel mai apropiat post telegrafic sau telefonic); dacă el a fost vertical sau orizontal și acesta, după modul cum au căzut obiectele din casă; iar după înclinarea cadrelor de pe pereți, să-și dea seamă și de direcția de propagare în spațiu a cutremurului față de punctele cardinale; în fine observatorul trebuie să-și dea seamă de toate particularitățile modului de manifestare (sgomote, etc.) și de propagare al cutremurului, ca și de efectele morale și de pagubele materiale juridice, ori de modificările aduse solului și subsolului, apelor curgătoare, isvoarelor, etc.

Seismologia este o știință cu totul nouă, dar grație înmulțirii stațiilor de observație, se pot azi cunoaște destul de bine regiunile unde cutremurele tectonice sunt mai frecvente, și acestea sunt: Sudul Europei, Sudul Asiei cu regiunile himalaiene, și, în special, țările din jurul Mediteranei și Pacificului.

Există și regiuni unde cutremurele sunt foarte rari ca: Nordul Germaniei, Nordul Rusiei și Siberiei, Nordul Americii de Nord, Centrul Braziliei, Africa Centrală și Australia.

Din studiul statistic al cutremurelor de pe întreaga suprafață a pământului, reesă că cel mai mare număr de cutremure se simte într-o regiune din jurul Ecuatorului, care încinge globul pământesc ca un brâu, între paralelele de 60° latitudine nordică și sudică.

Din punct de vedere geologic, în zona de extindere a acestui brâu și-au găsit locul și cele mai noi și mai puternice fenomene tectonice, cu formări de munți și de depresiuni marine și oceanice; și tot aci își au leagănul și cele mai importante fenomene vulcanice actuale.

Din această coincidență reesă deci strânsa legătură genetică ce se constată între zonele de frământări tectonice ale scoarței și între fenomenele vulcanice și cutremurele de pământ.

După o socoteală făcută de Monte-

sus de Ballore, unul dintre cei mai distinși seismologi pe întreaga suprafață a Pământului cam la 3830 de cutremure anual, număr care-i desigur cu mult sub cel adevărat și din care ar reveni cam la 10—11 cutremure pe zi.

Sunt regiuni însă extrem de seismice, grație constituției lor geologice deosebit de prielnică și între acestea trei sunt demne de amintit.

Coasta de West a Americii de Sud, unde, de exemplu, orașul Lima, de la înființarea lui și până azi, a fost nu mai puțin de cât de 10 ori complect distrus.

Italia de Sud, care grație puternicilor fracturi periferice și radiare din jurul Mării Tyreniene cu un puternic centru vulcanic în mijloc Insulele Lipari — și cu o zonă vulcanică periferică mare — Puzzuole-Vezuviu — Calabria — Sicilia —, este una din cele mai băntuite regiuni ale zonei mediteraniene; numai în anul 1876 s'au înregistrat aci peste 1273 de cutremure. Cele mai puternice și mai dese se găsesc localizate însă în jurul strămtorii de Messina; Calabria (1910) și Messina (1908) fiind cele mai încercate.

Și mai încercată decât Italia este Japonia. Așa de ex. Rudolph, în catalogul său seismic de pe anul 1903, înregistrează în Japonia nu mai puțin de 4760 de cutremure, ceea ce înseamnă un cutremur la mai puțin de 2 ore.

De altfel, Japonia se prezintă în condițiuni tectonice special de favorabile vulcanismului și cutremurelor.

Partea de răsărit a continentului asiatic se lasă în trei mari trepte, descendente, rupte de corpul principal al Asiei și scufundate după linii de ruptură în spre marea adâncime a Pacificului. Ultima treaptă și cea mai scufundată se găsește azi cu peste 8000 de metrii sub apele Pacificului; a doua, mai puțin scufundată, constituie Blocul Japonic, care iese deasupra apelor numai cu câte-va părți marginale, externe, mai proeminente, formând insulele japoneze; a treia treaptă constituie Blocul Mancurian, cu peninsula Coreea, iar Golful de Pece-li ce pătrunde adânc în continent după fractura acestei trepte, o desparte de Blocul Mongolic care a rămas încă lipit la continentul asiatic.

Dealungul tuturor acestor fracturi principale, ca și dealungul numeroaselor fracturi secundare ce le însoțesc, apar și puternicile manifestațiuni vulcanice din partea aceasta a Pacificului, se produc și manifestațiunile ne-număratelor cutremure de pământ ce pustiesc atât de des Japonia.

Ultimul cutremur, de la Septembrie 1923, a fost așa de violent încât a devastat aproape complect regiunea din jurul orașelor Yokohama și Tokio, iar pe aceste două orașe putem zice că le-a ras complect din temelie.

Cele mai bine studiate dintre cutremure sunt în general acele al căror epicentru este pe uscat. Cele mai numeroase însă sunt cele submarine, oceanice și mările fiind mai întinse ca uscatul și efectele acestora în zona litorală sunt și mai grozave, prin razile malurilor marine.

Efectele cutremurelor sunt, cum vedem, și în raport cu tăria trepidațiilor ce ele provoacă dar și cu situațiunea zonei epicentrale. Unele fiind așa de slabe, că numai cu aparatele se pot înregistra, ori dacă sunt simțite și de oameni, ele abia dacă pun în mișcare câte-va obiecte atârtnate mai ușor (lămpi, tablouri), sau cel mult dacă răstoarnă de pe mese unele obiecte, rar produc unelă crăpături la zidurile caselor și la sobe, etc.

Unele cutremure sunt însă așa de violente încât, dacă zona lor epicentrală atinge regiuni populate, ele distruge toate clădirile; ravășesc terenul până la adâncimi de câți-va metri, producând crăpături lungi și adânci, radiare ori liniare, uneori chiar scufundări mari, dealungul acestor crăpături și scufundături izvoarele și cursurile de ape dispar, de multe ori apărând altele noi în locul lor, cum s'a întâmplat în timpul cutremurului din Câmpia Română la 11/23 Ianuarie 1838, despre care un cronicar spune că nici-o casă n'a rămas nedărmată, arborii se clătinau de atingeau cu vârful de pământ, iar pe numeroasele crăpături est-vestice țășneau ape, formând numeroase lacuri.

Cutremure au fost întotdeauna și vor fi întotdeauna, atâta timp cât va exista globul pământesc fără ca ele să se poată nici prevedea nici evita. Dintre cele din trecut însă, cel mai îngrozitor de care nu numai că nu va uita nici-odată dar îl va pomeni veșnic, este acela care a dat naștere legendei Potopului cel Mare. Epicentru acestui cutremur, provocat de scufundările ce se petreceau pe atunci în Mediterana de răsărit, a fost localizat în partea superioară a golfului Persic și în partea inferioară a Mesopotamiei.

Cutremurul acesta îngrozitor a început prin câte-va trepidațiuni inițiale ușoare — semnele prevestitoare —, urmate apoi de paroxismul său în care răvășirea terenului a fost așa de puternică — spune legenda —, încât

Pactul de garanție româno-polonez

„toate apele adâncimilor au fost deschise“, inundând totul în jur. Tot din cauza acestui extraordinar cutremur, în atmosfera din jur au luat naștere — ca de obicei în astfel de împrejurări — mișcări ciclonice, care, pe lângă ploii torențiale, au provocat și umflarea apelor Golfului Persic, cu inundarea regiunilor joase din câmpia Tigrului și Eufratului, complectându-se astfel dezastrul întregii regiuni meridionale a Mesopotamiei.

Din cele precedente se poate conchide că la anumite epoce, imposibil de calculat ori de prevăzut, diferitele compartimente ce constituiesc scoarța globului, diferite și ca vechime și ca constituție și deci și ca rezistență, sunt silite să-și revizuiască poziția lor de echilibru reciproc pentru a putea mai bine rezista compresiunilor laterale ce se dezvoltă în fiecare, sub influența puterii gravitațiunii. Multe sunt cauzele, care le fac să execute aceste mișcări de așezare: unele, poate sunt datorite și slăbirii rezistenței vreunui, de și acestea ar duce la mișcări mai puternice — de încrețire —; dar ceea ce se poate constata și de noi este că, unele dintre compartimente — cele mai ridicate, în zonele muntoase — sunt multe ușurate prin distrugere datorită eroziunii rocilor altele — cele care se găsesc scufundate sub apele mărilor și oceanelor — sunt mult îngreunate prin noile sedimente ce zi de zi se îngrămădesc peste ele, așa că dacă am considera numai aceste puternice variațiuni în ceea ce privește masa diferitelor compartimente, variațiuni care atrag după sine imediat pe acelea ale forței gravitațiunii ce acționează asupra lor și tot ar fi suficiente să ne explice o bună parte din cutremurele ce băntusc regulat anumite regiuni. Dacă la acestea mai adăugăm însă puterea ce în continuu se desvoltă în rocele scoarței în timpul contractiunii generale a globului pământesc, și care ajunge uneori la timpuri critice, care pot provoca nu numai simple așezări ci chiar striviri de roce pe zone întregi, vom înțelege mai cu ușurință, că deși noi nu simțim decât pe cele mai puternice, scoarța globului execută mișcări de așezare, cu trepidaițiuni mai mult sau mai puțin violente, în tot momentul; iar dacă ar fi să judecăm după dese masesfestațiuni de cutremure din ultimul timp pe întreaga suprafață a pământului, se pare că diferitele sale compartimente trec acum printr'o fază de reajutare a echilibrului lor reciproc.

Prof. Dr. I. Popescu-Voitești
dela Universitatea din Cluj.

În apropierea termenului de scadență al vechiului tratat de alianță româno-polonez (3 Martie 1926) ne-am ocupat pe larg¹ de împrejurările încheerii lui, la 1921, și am examinat liniile generale de evoluție ale situației politice internaționale pentru a vedea posibilitățile prelungirii sau modificării lui.

Ținând seamă de ultimul eveniment covârșitor pentru politica internațională și pentru opera generală de pace și siguranță, întâmplat la Locarno ca o concluzie fericită după insuccesul protocolului de arbitraj dela Geneva, deduceam care va putea fi cadrul și rostul noului legământ defensiv dintre Polonia și România. „Un Locarno orientat“ valorificând și potențând prevederile art. 10 și 16 din pactul Societății Națiunilor, aceasta va trebui să fie noua alianță polono-română, cu largi posibilități de adeziune din partea tuturor celorlalte State interesate în problema siguranței orientale, indiferent dacă sunt sau nu membre ale instituției dela Geneva. Căci de îndată ce și acest pact al siguranței orientale va fi pus sub înaltul patronaj al Societății Națiunilor, în condițiuni identice pactului dela Locarno, chestiunea dacă toți semnatarii sunt sau nu membri la Geneva nu mai interesează.

Tratatul dela 26 Martie 1926

Cu oarecare întârziere după data de expirare a vechii alianțe, la 26 Martie, s'a semnat în București de d. I. G. Duca, ministru de externe, și contele J. Wielowieyski, ministrul Poloniei, noul tratat de garanție pe un termen tot de 5 ani.

Cum împrejurări de politică internă românească impun o nouă întârziere, până la îndeplinirea tuturor formelor constituționale de ratificare, este probabil că și publicarea textului noului tratat în „Monitorul Oficial“ va suferi întârziere. De aceea, suntem nevoiți să ne mărginim a lua cunoștință despre principala alianță a României, în forma ei cea nouă, din textul strict rezumativ redat în oficiosul francez al guvernului dela Varșovia, „Le Messenger Polonais.“

Primul articol din tratatul semnat la 26 Martie prevede garanția mutuală a independenței și suveranității Statelor aliate, reproducând cuprinsul art. 10 din pactul Societății Națiunilor. Astfel,

¹ Vezi S. d. M. a. III No. 7, 14 Februarie 1926.

în cadrul garanției generale din pact și a obligației luată de toți membrii Societății față de fiecare în parte, tratatul româno-polonez pune garanția reciprocă directă dintre părți și obligația de intervenție imediată, la cas de nevoie, înlocuind lipsa de promptitudine a intervenției Consiliului și, mai ales, neputința lui de intervenție atât timp cât sancțiunile din pact nu sunt destul de precizate sau de eficace.

Acest lucru reiese și mai limpede dacă ținem seama de articolul următor² prin care părțile își asigură, reciproc, ajutorul, la cas de agresiune, — deși ambele țări se declară gata să coordoneze garanțiile particulare ale acelea de caracter general cuprinse în art. 16 din pactul Națiunilor.³ Prin urmare, art. 2 din tratatul de garanție româno-polonez cuprinde o preciziune de garanție și ajutor reciproc, imediate și eficace, în sensul sancțiunilor cuprinse în art. 16 din pactul dela Geneva, dar mai efective decât acestea, după cum acelaș lucru l'am constatat cu privire la primul articol prin comparație cu art. 10 din pactul Națiunilor.

Intrucât principiul arbitrajului obligator, pentru aplanarea conflictelor internaționale, a primit în ultimii ani repetate aplicațiuni, începând cu vestitul protocol dela Geneva din 1924 și sfârșind cu cele patru tratate sau convenții de arbitraj semnate la Locarno, între Franța, Belgia, Germania, Polonia și Cehoslovacia, — articolul 6 din tratatul româno-polonez prevede și încheerea unei convenții speciale de arbitraj prin care vor fi trimise în mod obligator, spre judecată arbitrală, toate conflictele eventuale ce s'ar ivi pe viitor între părțile contractante.

Astfel, câmpul pactului de pace și siguranță dela Locarno coordonat, pre-

² Al cărui text îl reamintesc: „Membrii Societății se obligă a respecta și apăra împotriva oricărei agresiuni din afară integritatea teritorială și independența politică actuală a tuturor membrilor Societății. În cas de agresiune, de amenințare sau primejdie de agresiune, consiliul avizează asupra mijloacelor pentru a asigura executarea acestei obligații.“

³ Fără să reproducem întreg acest articol prea lung, amintim că el prevede sancțiunile generale din pact: blocusul economic împotriva Statului agresor, ajutorul economic-financiar reciproc între toți membrii pentru a reduce la minimum pagubele blocusului aplicat agresorului, eventual acțiunea militară împotriva turburătorului păcei internaționale și excluderea lui din societate.

cum am văzut,⁴ prin tratatele de arbitraj ale Germaniei cu toți participanții continentali — afară de garanții frontierei renene, Anglia și Italia, — primește o remarcabilă extensiune în Europa central-răsăriteană prin pactul general de garanție dintre România și Polonia, care urmează să fie completat printr'o convenție specială de arbitraj.

Cât privește preambulul introductiv al tratatului, fără să ni-se dea însuși textul, articolul din „*Messenger Polonais*” ne spune că el cuprinde „formule aproape identice acelor care au precedat textul acordurilor dela Locarno.” Nu avem decât să reproducem formulele principale întrebuințate la Locarno pentru ca să ne facem o idee cât mai precisă despre documentul diplomatic semnat în București la 26 Martie a. c.

În protocolul final de închiderea conferinței dela Locarno se spune că reprezentanții puterilor semnatare s'au întrunit „spre a găsi de comun acord mijloacele pentru a feri națiunile respective de grozăvia războiului și a se îngriji de aplanarea pașnică a conflictelor de orice fel care s'ar ivi, eventual, între unele din ele.”

După cum în preambulul introductiv al însuși pactului renan se spune că participanții:

„Plini de grijă pentru a satisface dorința de siguranță și de ocrotire ce însuflețește națiunile care au avut să sufere grozăvia războiului 1914—1918;

„Constatând abrogarea tratatelor de neutralizarea Belgiei și conștienți de nevoia de a asigura pacea în zona care a fost așa de des teatrul conflictelor europene;

„Și însuflețiți, de asemeni, de sincera dorință de a da tuturor puterilor semnatare interesate garanții complementare în cadrul pactului Societății Națiunilor și a tratatelor în vigoare, etc.”

Deosebirea față de vechea alianță

Din toate cele văzute, cititorul poate face singur deosebirea dintre noul tratat de garanție româno-polnez și vechea alianță expirată la data de 3 Martie a. c.

E vorba de un pact general de garanție încheiat între ambele țări vecine și solidarare prin comunitatea soartei istorice ca și prin primejdiile vecinătății geografice. Pact general în înțeleșul de preîntâmpinare a tuturor pri-

mejdiilor sau agresiunilor privind pe fiecare din cele două părți semnatare, — pe când prin vechea alianță, încheiată la 1921, Polonia și România nu erau formal legate și obligate la ajutor reciproc decât în cazul unei agresiuni neprovocată pe frontiera lor orientală comună, adică erau aliatare exclusiv numai pentru cazul când vecinul dela răsărit, Rusia, le-ar fi atacat pe amândouă deodată ori pe una din ele.

Privit din acest punct de vedere, este evident că tratatul de garanție din 1926 are un cuprins mai vast și mai adânc decât alianța cu obiectiv strict limitat (Rusia) din 1921.

Prin comparație cu pactul Societății Națiunilor, în special art. 10 și 16 menționate, tratatul acesta apare sub forma unui pact special și suplimentar în cadrul prea general al instituției dela Geneva, menit să dea eficacitate, promptitudine și viață sancțiunilor adesea prea vagi și imprecise din pactul Națiunilor.

Omenirea, dornică de pace, a pornit, în 1924, pe calea protocolului dela Geneva, care trebuia să dea dintr'odată eficacitate pactului Națiunilor și să înlăture impreciziunile sau insuficiențele textului inițial. Încercare îndrăznească și entuziastă care s'a lovit de realitățile politice internaționale și a dat o clipă omenirii întregi sentimentul insufesului și a decepțiunii discursajatoare. Dar problema păcii și a siguranței a fost reluată d'acolo și dusă, de data aceasta, la deslegarea dela Locarno deosebită de cea precedentă, dela Geneva, numai prin proporții și prin etapele de realizare. În loc de o siguranță generală și universală, un pact limitat de pace și siguranță, la frontierele Europei occidentale, — iar în locul protocolului universal de arbitraj obligator tratate de arbitraj locale, în câte două, privitoare la diferitele regiuni europene cuprinzând puncte nevralgice pentru cauza păcii.

Ceea ce se încercase, în 1924, la Geneva, ca să se înfăptuiască dintr'odată, s'a realizat, la Locarno, numai în parte și apoi, treptat-treptat, prin repetiri locale sau regionale, se realizează în etape succesive. Astfel, va veni o zi când vestitul protocol dela Geneva se va găsi realizat prin etape succesive și printr'o serie de pacte locale, după modelul celui dela Locarno, — cu avantajul repartizării mai echitabile a riscurilor și răspunderilor pentru cei cari, într'adevăr, în materia siguranței, sunt destinați, prin puterea și poziția lor, să joace mereu rolul de garanți ai altora.

Spre complectarea pactului orientală româno-polnez?

Vorbind de cursul evolutiv al problemei siguranței, nu ne putem opri de a recunoaște că tot ce se face este de parte de perfecțiunea improprie operilor omenesti, dar este mereu perfectibil și'n stare de perfecționare.

Ultimul pact româno-polnez nu este, desigur, perfecțiunea ideală în materia siguranței orientale, dar reprezintă, incontestabil, un progres față de vechea alianță dela 1921, căci noul instrument diplomatic a fost adaptat condițiilor schimbate ale politicei internaționale.

Dacă acordurile de siguranță ce se tratează de România, cu Franța și cu Italia în același timp, ajung la rezultat, atunci pactul siguranței orientale, cuprinzând și țara noastră cu participarea la garanție a marilor puteri occidentale, va fi realizat în maximum de condiții bune ce se pot spera pentru moment. Alături de garanția Poloniei pentru toate primejdiile externe, alături de garanția Micii Antante pentru anumite primejdiile formal limitate prin tratatele respective, România își va vedea sporită siguranța independenței sale politice și a integrității teritoriale, conform art. 10 din pactul Națiunilor, prin tratatele de garanție directă cu Franța și cu Italia.

Nu vom avea decât de câștigat — un enorm câștig! — pentru cauza refacerii și consolidării Statului întregit, care, astăzi, întârzie și sub presiunea grea a nesiguranței internaționale ce rezultă din vecinătatea Rusiei bolșevice.

N. Dașcovici

Cărți și reviste primite

Henric Stahl: Grafologia și expertizele în scrieri, anonimul, falșul. Cu 204 autografe și documente grafologice. Cartea Românească 1926, lei 140.

Jindra Huskova-Flajshansova: Luku-lova Tresen („Cireșul lui Lucullus), traduceri în limba cehă de nuvele românești. Praga. 1926, Vilimkova Knihovna Cor. 18, pentru străinătate cor. 28.

Viața Românească XVIII, 2—3. Gândirea VI, 2. Képes Ujság I. 1. Cosinzeana X, 14—15. Revista Economică XXVIII, 13—14. Țara Noastră VII, 15. Școala Bănăneană V, 3—4, 5—6. Cuvântul Agromilor seria I No. 4. Pasul Vremii I, 1. Prudy, Bratislava, X, 3. Viața Agricolă XVII, 6. Revista Teologică XVI, 4. Economia Națională XLVII, 3. Transilvania LVII, 3. Neamul Românesc Literar I, 18, 20, serie nouă. Universul Literar XLII, 14. Ideia Europeană VII, 186. Foaia Tinerimii X, 7. Adevărul Literar și artistic VII, 278. Răzeșul I, 3.

⁴ Seria de trei articole asupra operei săvârșită la Locarno, publicate în S. d. M. a. II No. 44—47.

FILOSOFIA CONTIMPORANĂ

CHESTIONAR: ① CARE ESTE STADIUL FILOSOFIEI CONTIMPORANE ȘI CE VIITOR ÎI ATRIBUIȚI? ② AVUT-A VREUN ROL FILOSOFIA ÎN DESVOLTAREA NOASTRĂ SOCIALĂ DE PÂNĂ ACUMA? ③ CARE ESTE FAZA ACTUALĂ A PREOCUPĂRILOR FILOSOFICE DELA NOI ȘI CE PERSPECTIVE LI-SE DESCHID? ④ CARE ESTE SITUAȚIA FILOSOFIEI ÎN ÎNVĂȚĂMÂNT ȘI CE ROL AR TREBUI SA AIBĂ?

C. RĂDULESCU-MOTRU

Opera filosofică a d-lui profesor univ. C. Rădulescu-Motru a fost frumos rezumată de d. prof. D. Gusti în răspunsul la discursul de recepție din 9 Iunie 1924, în modul următor:

„Petronius istorisește că un Roman a pus să se graveze pe mormântul său următorul epitaf: „Staberius odihnește aici... El a venit de curând. El a lăsat treisute de milioane de sesterți. Niciodată n'a voit să asculte pe filozofi. Fii sănătos și imită-l!”

Acesta ar fi fost epitaful pe care ar fi putut să și-l facă și societatea noastră pe vremea când ați început activitatea d-voastre filozofică, — o stare de spirit, care dealtfel, spre paguba noastră, o vedem și azi reinviată la noi, ca și pretutindeni, ca o urmare a războiului — a venit de curând, a câștiga mult și a nu asculta pe filozofi, ceea ce înseamnă cu alte cuvinte: arivism și materialism grosolan, scepticism și indiferență în materie sufletească.

În acest moment intervine gândirea d-voastre filozofică, care este cuprinsă în aceste cuvinte: energie, personalitate, caracter, vocație.

Marele probleme ale științei, considerate din punctul de vedere filozofic, se prind, după d-voastră, într-o singură formulă: totul este energie.

Aceasta este baza sistemului d-voastre de gândire, așa cum este încheiat în scrierile principale: Știință și Energie, Puterea Sufletească, Elemente de Metafizică și Psihologia.

De când s'a descoperit și recunoscut de știință legea conservării energiei de Robert Mayer, teoreticianii energiei, dintre care cităm pe cei mai cunoscuți: Thomson, Mach și mai ales pe cel mai fervent propagandist Ostwald, au avut ambiția a îngloba și lega între ele științele, care până atunci erau separate prin o specializare prea strâmtă.

Știința energiei universale devine astfel domeniul care unește într'un tot fenomenele fizice, biologice și social-psihice. Energia cosmică, afirmați și d-voastră, este una și aceeași și singura realitate pe care intelectul nostru o poate cunoaște.

Pe temeiul acestor considerații generale d-voastră atacați problema supremă filozofică, cu perseverență și îndrăzneală, îmbrățișând întrun tot natura în imensitatea sa, individul și colectivitatea în continuitatea lor.

Energia, după d-voastră se desfășoară într-o ordine anumită. Formele energiei anorganice își găsesc continuitatea în formele energiei organice, pentru a se încheia cu formele energiei psihice.

Energia naturii anorganice culminează în ordinea desoluției ei într-o energie to-

tală, globală, care este numită de d-voastre, cu un termen pe care l-a întrebuințat și neocriticistul Renouvier, de personalism. Natura are deci o finalitate precisă, anume aceea de a transforma treptat energia inconștientă în energia conștientă a personalității. Dar fiindcă realitatea, concepută ca o energie care evoluează, își confundă evoluția ei cu procesul de formare al unei personalități, în care se rezumă toate corelațiile cosmice și organice, de aceea ea se numește un personalism energetic.

Așadar, personalitatea este un ultim produs al evoluției totale. Organizarea și armonizarea funcțiilor sufleteste din personalitate în vederea realizării unui scop conștient este caracterul.

Iată dar caracterul, încoronarea operei la care participă și spre care evoluează întreaga natură.

Personalitatea are însă, adăugați d-voastră, nu numai caracter, ci și o vocație. Dacă în cartea conștiinței este scris, că fenomenele universului se adaptează la făurirea personalității omenești, apoi această personalitate, la rândul ei, se recunoaște pe sine ca aleasă pentru a realiza un ideal.

D-voastră precizați: conștiința nu are puterea a-și alege idealul, ea are numai simțirea sensului energiei cosmice, care merge spre infiriparea personalității.

„Individul”, scrieți d-voastră, „se simte ca o parte necesară totului; ca un factor predestinat să fie așa cum este, fiindcă „altfel nici realitatea n'ar fi așa cum este”.

Conștiința acestei recunoașteri este, afirmați d-voastră, responsabilitatea personalității față de ea însăși, adică vocația personalității.

Concluzia gândirii d-voastre metafizice este nespun de înviorătoare și edificatoare, căci ea reprezintă impresionanta conștiință a unei armonii totale: a personalității, ea însăși, în cadrul ei armonizată, cu celelalte personalități, care constituiesc colectivitatea, și cu Natura.

Metafizica d-voastră este impregnată de spiritul teoriei cunoașterii și deci e străină de „beția sfântă” a metafizicii absolute, cu primejdiile și amefeliile ei.”

Răspunsul d-lui Rădulescu-Motru

I. Filozofia contemporană se caracterizează prin lupta dusă contra miticismului și romantismului: aceste două curente apasă asupra gândirii europene de la ivirea protestantismului religios. Nu cred să lupta să se sfârșească prea curând cu victoria unui raționalism sănătos. Totuși spre aceasta ne îndreptăm.

II. În dezvoltarea noastră socială de

până acum filozofia a avut un rol prin aplicațiile ei practice sociale, adică indirect, prin serieri de mâna a doua.

III. Faza actuală a preocupărilor noastre filozofice este nebuloasă. Sufletul poporului nostru este încă prea tinăr, ca să poată privi problemele filozofice în față. El se joacă de-a filozofia; adică deocamdată fură cu ochii din cărțile de filozofie scrise de alte popoare. Cu maturitatea sufletului nostru va veni însă și interesul pentru filozofie.

IV. Situația făcută în școala filozofiei, este o situație de paradă. În capul diferiților noștri legiuitori nu s'a făcut încă lumină deplină asupra rolului pe care filozofia îl are de împlinit.

Deocamdată acest rol ar fi să înfrâneze nenorocitul istoricism sentimental care stăpânește școala noastră. Elevii școalelor noastre cred că România de astăzi este opera unor persoane înzestrate cu bune sentimente, — și că pe viitor România rămâne în paza tot a acelor cu bune sentimente.

Este rolul filozofiei să aducă în mintea elevilor noștri convingerea că România de astăzi este opera naturală a unui popor sănătos, iar nu a unor persoane sentimentale. Deocamdată dar filozofia va avea rolul să transforme în școalele noastre învățământul istoriei, care este în starea în care l'au lăsat cronicarii letopiseteilor.

C. Rădulescu Motru

NAE IONESCU

Doctor în filozofie, conferențiar al Universității din București, sufletul Societății române de filozofie și al Revistei de filozofie, d. Nae Ionescu are preocupări filozofice și sociologice deopotrivă. Dacă d. N. I. nu ar fi scris de cât „Sindicalismul” din „Doctrinile Partidelor Politice” București 1924, încă ar fi de ajuns pentru a ne da seama de justa sa orientare în chestiunile sociale.

Pentru d. N. I. lupta de clasă este o realitate, fiindcă nu se poate nega existența claselor sociale. Luptei de clasă nu i se poate opune armonia socială, fiindcă acești termeni nu sunt omogeni. Lupta de clasă este o realitate, armonia socială un ideal, ne atins de nimeni până acum. „Teoria armoniei sociale este în bună parte, dacă nu compromisă, cel puțin suspectă. Stindardul ei a fost întotdeauna agitat, la răspântiile istoriei, de o anumită clasă, și anume de clasa care era amenințată să piardă puterea. Exact în aceleași im-

prejurări il agită astăzi burghezia". Toate concepțiile politice, care admit la baza judecății lor lupta de clasă, sunt sincere închinătoare într'un ideal de pace socială. Este cazul Sindicalismului. Deosebirea între ei, însă, și celelalte partide de clasă este că Sindicalismul elimină lupta de clasă prin suprimarea claselor sociale.

Antinaționalismul și antidemocratismul sindicalismului revoluționar este logicește îndreptățit. „Logicește conceptul de Stat național este un compus hibrid; Statul e un concept politic; națiunea unul cultural. Se poate întâmpla ca un Stat să fie Stat și să fie național; se poate întâmpla, dar se întâmplă foarte rar; și în orice caz nu e necesar. Practica nu pledează nici pentru Statul național, nici contra lui; practica politică pledează pentru Statul tare, adică pentru Statul în care organizația forțelor de producție și de repartiție garantează maximum de echilibru; practica culturală pledează pentru națiunea în care organizarea forțelor spirituale garantează maximum de randament a puterilor creatoare de cultură.”

Sindicalismul cere omenirii o altă mentalitate. El nu se amestecă în politica burgheză fiindcă nu vrea să facă nici un compromis, nici o concesie. El pretinde burgheziei anume îmbunătățiri legale pentru muncitorime, și știe să impună aceasta prin mijloace violente: grevă, sabotaj, pentru a spori puterea de rezistență și de luptă a muncitorimei, însă nu merge în lupta politică, în parlament, pentru cucerirea acelor legi.

În opunere cu Socialismul, care crede că transformarea societății se va face prin evoluție tehnică, hotărâtor fiind factorul economic, Sindicalismul, crede că această transformare se face prin crearea prin sindicate a unei noi mentalități, hotărâtor fiind factorul moral. Cu toate acestea, Sindicalismul este întru câtva antiintelectual, adică mai bine contra pretenției intelectualilor de a fi în fruntea tuturor profesioniștilor, și de a conduce ei. Sindicalismul nu cunoaște profesiuni superioare, ci oameni superiori și prin urmare, după cum a trăit și s'a dezvoltat până acum în afara țerriilor intelectualilor, poate să trăiască și fără ei. În condițiuni de egalitate Sindicalismul primește colaborarea cu intelectualii.

Sindicalismul proclamă principiul diferențierii calitative și gruparea muncitorilor pe bresle, cu aceeași mentalitate, și de aceeași structură sufletească. Prin aceasta el resfrânge necesitățile și preferințele vremii.

Răspunsul d-lui Nae Ionescu

Ad. 1. Faptul că, în ultimul timp, metafizica este într'o recrudescență așa de accentuată; precum și faptul că, trecând peste hotarele cercurilor „științifice”, filozofia — din apanagiu al unor „specialiști” — tinde să se transforme într'un bun comun, sunt indicații destul de precise pentru stadiul — eu aș zice mai de grabă pentru structura contemporană a acestei discipline spirituale.

Prin interesul — astăzi efectiv existent — al omului, de a se cumpăni, măsura, cunoaște și definește pe sine însuși, filozofia devine, din ce în ce mai mult, o interpretare unitară a existenței, și valorificare a acestei existențe în raport cu rezorturile active ale personalității umane. Pe această cale filozofia reia contactul direct cu viața și cu omul, părăsind școala și pe învățat.

Să nu ascundem totuși că irupțiunea oamenilor obicinuiți în filosofie aduce, pe lângă sânge proaspăt, și o oarecare desorganizare. Așa numitele puncte de vedere anti-intelectuale de pildă, cari amenință deaproape fecunditatea gândirii filozofice, sunt în cea mai mare parte opera acestor „intruși”. De aci și reacțiunea contemporană în privirea misticismului.

Numai că alarma e falsă. Nu e vorba de nici un misticism; ci doar de un fel de „Schwärmerei”. Misticismul presupune o disciplină cel puțin tot așa de strânsă și de aspră ca aceea a logicii formale; pe deoparte; — iar pe de alta, misticismul e o formă de viață spirituală care se realizează numai în planul religios al existenței; și ca atare nu are nimic comun cu filozofia propriu zisă. Vagul sufletească care se manifestă în filozofia literaturizantă de azi, și care e luată drept misticism, nu e în fond decât neputința creatoare.

Sunt sigur că foarte curând separația filozofiei de religie va fi un punct câștigat, și nu pot crede, prin urmare, că reacțiunea împotriva misticismului — care se agită pe alocurea ca un program — va putea să caracterizeze filozofia viitorului apropiat.

Nu mă aștept nici la o înviere a raționalismului, pe care nici nu o doresc. Ar fi în adevăr să desperăm de generația noastră, care — ori ce s'ar spune — nu se mai simte solidară cu Descartes.

Crede că omenirea largă, care a gustat din fructul nu oprit, dar totuși „rezervat” al filozofiei, nu se va lăsa așa curând furată de acest bun. În ce privește direcția acestei filozofii, după cât se poate prevedea, chiar generația noastră va asista la restaurarea inteligenței în funcțiunea ei naturală; tehnicește vorbind, la restaurarea raportului cartezian dintre rațiune și inteligență.

Ad. 2. — Nu prea înțeleg întrebarea. Filozofia nu are niciun rol. Ea există pur și simplu. Filozofia nu dă rețete; ea exprimă stări de fapt. Dacă ar fi să exagerăm puțin, lăsând nuanțele la o parte, ar trebui să spunem că un filozof nu crează nimic; el nu lansează idei pe cari vremea lui le primește; ci dimpotrivă el formulează numai, ceea ce vremea lui trăește efectiv. Ce legătură

există de pildă între Rousseau și Revoluția Franceză? Cauzală? Mă îndoiesc. Cred mai degrabă că unul ca și cealaltă sunt două expresiuni diferite ale noii structuri a societății apusene.

Știu că se vorbește adesea de rolul filozofiei și al filozofilor în transformările sociale. Să fim totuși sinceri și să recunoaștem că asta e o prejudecată răspândită mai ales de filozofi. E adevărat că această supraprețuire a filozofilor de către ei înșiși nu a fost, mai ales la noi, fără urmări. Fetișul filozofiei indicatoare de idealuri și constructoare de programe, circulă la noi de mult; el a fost impus tuturor în așa grad, încât, teoretic, a încerca să-i contesti legitimitatea e o originalitate de prost gust. Convingere care ne-a fost fatală; căci a creat deasupra planului vieții sale, care se desfășura în chip natural — din năuntru în afară — un plan teoretic, de intenții și programe. Poate că în nici o țară din lume viața publică în genere nu e așa de „programatică” cum e la noi. Din ferire vigoarea naturală a rasei noastre a ignorat pretențiile acestor programe. Istoria noastră se crează în afară și independent de indicațiile filozofilor.

Ad. 3. — Preocupările filozofice dela noi se mișcă în trei direcții deosebite:

1 sunt mai întâiu filozofii cari vor să dea mereu planuri pentru evoluția noastră; un fel de monitori ai istoriei; de fapt, profitorii și „șmecherii” filozofiei. Despre ei la punctul 2; perspectiva lor, — politica; —

2 sunt mai apoi filozofi care învață tot ce s'a spus despre diferite probleme în alte părți; ei nu atacă o chestiune de front, în miezul ei, ci informează asupra a ceea ce s'a realizat aiurea; nu vorbesc niciodată *de*, ci totdeauna *despre*; un fel de meseriași; aceștia sunt proștii filozofiei; idealul lor, — cel mult universitar; —

3 sunt în sfârșit filozofi pur și simplu, cari fac filozofie pentru că nu pot altfel; robii filozofiei; perspectiva lor, — filozofarea.

Ad. 4. — Situația filozofiei în învățământul nostru? Excelentă, în intenții, atât în liceu cât și în universitate.

Rolul ei în liceu ar fi mai bine împlinit, dacă logica ar fi scoasă din programe și înlocuită cu gramatica și cu o istorie filozofică a culturii. (De aci se vede și care e rolul pe care ar trebui să-l aibă).

La Universitate rolul ei e... să existe; dar efectiv. Pentru asta se cer însă alte condiții de lucru; atât pentru studenți cât și pentru profesori. Material omenesc e suficient; și de o parte, și de alta, și încă de bună calitate.

Nae Ionescu

Cultură și obligațiuni

Nu petrecerile mă îndeamnă să scriu acestea rânduri (a lua parte la petreceri mai ales când se dau pentru scopuri filantropice este o obligațiune socială) ci cultul condamnabil pentru formă și neglijarea aproape totală a fondului, adică a culturii minții și sufletului. În urma acestor vicii, cari sunt urmările educației de care ne-am împărtășit până acum și mulțumită măestriei bărbaților de a perverti întreaga ființă feminină, principiul, „totul pentru lume și nimica pentru noi” ni se poate aplica perfect de bine. Urmările nefaste ale acestui principiu sunt inconștiente. Lașitatea și snobismul, cari ne pun piedeci, ne fac imposibilă înlăturarea prejudecăților și ne forțază să perseverăm în călcarea celor mai însemnate îndatoriri. De sub rōbia acestor dușmani vom putea scăpa numai prin cultură.

Cu durere dar trebuie să mărturisim, că astăzi sunt puține femeile, ahtiate după cultură cari nu se mărginesc numai la cecece au învățat în școală și cari lăsând la o parte bon-tōnul exagerat, ademinerile dulci sau observațiile neghioabe ale semenelor, se silesc pe toate căile și cu mari sacrificii să-și inzestrece sufletul cu cunoștințe folositoare. Lucrul e ușor de explicat:

Abstracție făcând dela femeile „clasei” de jos, cari în urma condițiilor de viață și din lipsa de mijloace sunt silită a se bălăci în întunericul neștiinței (despre acestea ca altă ocaziune) femeile din pătura „subțire” în urma traiului abundent și luxului exorbitant — onoare excepțiilor — sunt molesite; au mijloace, n’au putere de voință; burgheze își dau toată silința ca să imite aristocrația.

Din ori ce clasă socială am face parte, noi trebuie să ne dăm seama de importanța rolului ce-l are femeia în ziua de astăzi și de multiplele îndatoriri ce le avem față de familie și față de societate. Scopul nostru principal să ne fie îndeplinirea cu conștiințiozitate a acestor obligațiuni. La realizarea acestei ținte să fim conduse în primul rând de cultură și numai în al doilea rând de formalități sociale.

Ca soții și mame avem o mulțime de sarcini, dintre cari cea mai grea este sarcina de a da creștere copiilor noștri. A educa și instrui pe cineva înseamnă să fim culte, instruite, însemnă a nu ne mărgini numai la lucrurile mărunte din viața de toate zilele, ci prin muncă și sacrificii să ne dăm silința a ajunge la curent cu chestiuni de ordine mai înaltă, de ordine generală. De multe ori putem auzi din gura fetelor tinere — nu mai vorbesc de băeți — zicând „mama e de modă veche, mama nu știe nimica”; au dreptate, pentru că mama în viața ei n’a luat în mână o revistă serioasă sau o carte instructivă, toată cultura ei sufletească reducându-se la răsfoirea jurnalelor de modă sau cetirea romanelor fantastice. O mamă bine inzestrată sufletește nu este expusă la ast-

fel de observații, le știe înconjura și prin subtilitatea și delicateța sufletului ei își atașează copiii în așa fel, încât și-i face totodată și prieteni. Femeia trăind în familie și prin familie în societate acțiunile ei nu pot fi indiferente acesteia. Educația ce o dă o mamă în familie are repercusiuni asupra societății. Alte elemente va da societății o mamă intelectuală și altele una ignorantă.

Femeia cu mintea luminată și spiritul dezvoltat contribuie în măsură însemnată la perfecționarea societății, inculca este o piedecă pentru progres. Și cu toată însemnătatea femeii este recunoscută de societate, aceasta, în urma formalismului de

Soarta ziarelor românești în Ardeal

Însemnătatea și puterea scrisului sănătos românesc, ar trebui înțeles în prezent, de tot românul de bine. Slova românească trebuie sprijinită în tot cuprinsul țării. E dureros că trebuie să aducem și aici ca exemplu, popoarele minoritare, cari nu numai în trecut, dar și în prezent, își sprijinesc atât din punct de vedere moral, cât și material, ziarele și revistele lor.

Dăm ca exemplu o gazetă săptămânală săsească, ce apare în opidul, cu 4000 suflete, Agnita. Aceasta gazetă, în urma greutăților materiale era pe punctul să-și înceteze apariția. Sașii însă, conservativi cum sunt ei, s’au intrunit și au hotărât susținerea gazetei, promițând fiecare după puterea sa materială, o subvențiune oarecare. Au făcut-o aceasta mai ales societățile culturale și industriale săsești. În special institutele financiare au oferit sume frumoase, pentru susținerea gazetei.

Ținem să amintim aici și gazeta săptămânală unguească „Szászváros és Vidéke”, ce apare în orașul Orăștie, unde sunt abia 1100 suflete de maghiari, cari își susțin și în prezent, cu îndârjire și credem cu mari jertfe materiale, aceasta gazetă, cetită și sprijinită de altfel prin abonament și de o seamă de români, din acest oraș... Este de amintit, că în jud. Hunedoara, care este unul dintre cele mai românești județe din Ardeal, apar 3 gazete unguești și numai 4 românești, dintre cari 3 de partid. Unde este deci proporția?!

La noi aceasta nu este cu puțință, deoarece suntem preocupați de multiplele interese particulare și de partid, pierzând din vedere interesele culturale și naționale românești.

Așa vedem că, la noi în Ardeal mai ales gazetele și revistele noastre se sting, unele mai curând altele mai târziu, după o zburcumată existență. Motivul: lipsa de sprijin.

Aproape lunar se înregistrează necrologul unui ziar. Admit că aceasta o pricinuiește și nepriceperea noastră în ale gazetăriei, care meșteșug reclamă multă dibăcie, muncă și răbdare, totuș această con-

care este încătușată, o împiedecă în dezvoltare. Numai prin cultură ne vom schimba conduita și schimbând-o pe a noastră-o vom schimba-o și pe cea a societății.

Afară de obligațiunile familiare și sociale, noi femeile mai suntem datoare a sprijini din toate puterile mișcarea feministă. Scopul acestei mișcări fiind: drepturi egale cu ale bărbaților pe terenul cultural, la vot, în carieră, pentru muncă egală remunerație egală sau mai pe scurt egalitatea civilă, socială și politică, suntem datoare ca umăr la umăr să luptăm pentru realizarea acestui scop. Și dacă în lupta dintre două armate decide armamentul perfecționat, și moralul ridicat, în lupta noastră va decide spiritul dezvoltat, mintea luminată și caracterul formal.

Diciosănmărtin.

Dorina Teculescu Zileriu

statare nu are loc în cele mai multe cazuri, mai ales în centrele importante.

Așa bunăoară Sibiu, metropola de odinioară a Ardealului și centrul cultural de azi.

În Sibiu, nu apare în prezent nici un ziar zilnic, unde în timpurile de asupra unguească, apărea falnica „Tribuna”, la care scriau tineri și entuziaști scriitori, susținuți de vechii „tribuniști” de odinioară, cari au trebuit să plătească scump, cu bani și temniță, îndrăzneala și curajul, arătat stăpânirii de atunci, pentru apărarea intereselor politice și naționale românești.

În Sibiu românesc de acum, nu apare nici un cotidian, cu toate că intelectualii de aci s’au intrunit în repețite rânduri, zice-se, pentru a lua o hotărîre în privința aceasta. Nu s’a ajuns însă la faptă. Și nici nu se va ajunge, câtă vreme românii, se dezbină la toate ocaziunile, ca și la alegerile comunale mai recente, nefiind de părere, că: „Getrennt marschieren, und vereint schlagen”.

Este dureroasă constatarea aceasta, deoarece în Sibiu avem în prezent o academie teologică, școală normală, 2 licee, școală medie, și alte institute de învățământ, la cari funcționează un număr mare de profesori, apoi metropolie și garnizoană militară însemnată (comanda corpului de armată), avem aci biroul central al „Asociațiunii”. Atâtea reuniuni și societăți, și avem aci scriitori și literați. Și iată în Sibiu românesc sașii își susțin și acum 2 ziare zilnice și alte publicații de specialitate.

Întrelăsarea aceasta, este o vină mare a acelora, cari sunt chemați să nu lase să decadă Sibiu și în privința aceasta!

De alte centre nu mai vorbesc, căci aproape la toate orașele din Ardeal, se potrivește în o măsură oarecare, observările și constatările dureroase de mai sus.

Iar dacă nu mai putem aduce la viață ziare noi, să le iubim, sprijinim și cetim cu drag, pe cele care le avem.

Orăștie, luna Martie 1926.

Dr. Eugeniu Munteanu

Controlul băncilor

— Rolul „Solidarității” —

E adevărat, că prin aceasta a scăzut mult de tot și încrederea publicului mare, care era atât de obișnuit a vedea pe bilanțele băncilor noastre, pe lângă semnătura membrilor din consiliul de administrațiune, — în cele mai multe cazuri, oameni de perfectă cinste și bună credință, dar streimi de organizațiunea de bancă — și semnătura, revizorului solidarității, ca o cheazășie și un simbol, că cifrele bilanțelor, sunt realități serioase, și nici decum, ficțiuni.

Că lipsa acestui control periodic și obligatoriu, se resimte tot mai mult, dovadă, ni se dă aproape zilnic în greutățile, cu cari luptă multe dintre băncile provinciale ale noastre, în pierderile suferite de acestea, și în dispariția încrederii publicului mare, și a streinătății în soliditatea organismului bancar român.

Chestiunea mi se pare, e cu atât mai serioasă, cu cât însuși institutul nostru de emisiune, în raportul anului curent pledează pentru acest control, făcând următoarele dureroase constatări:

„Repetăm și anul acesta, că ar fi poate necesară, o legiferare a acestor depozite și a controlului lor și în genere, o legiferare de control a societăților anonime, fiindcă se pare a se fi uitat că, fiind utile din cauza scurgerii spre ele a capitalului particular neproductiv și a solidarizării acestui capital, ele au ajuns a servi prea adeseori de instrumente de câștig la oameni cu puține scrupule. Pentru aceștia, economia particularului, devine o avere proprie și se întrebuințează și în contra scopului pentru care s'a adunat și cu uitarea, că acest capital a fost pus spre a fi remunerat mai bine și condus mai cu chibzuială. În acest sens, ar fi util, ca legiferarea, să institue o comisiune de control, atât pentru ca scopul societății anonime să se atingă, repartitia beneficiului să se facă mai drept etc.”

Evident, că obligativitatea controlului trebuie să fie legiferată, căci întotdeauna se vor găsi bănci, cari să saboteze bunele intențiuni ale unei organizațiuni particulare și să se eschiveze, dela controlul periodic, dar, munca legiuitorului, trebuie să se termine aici, lăsând, ca institutul central de control, să fie organizat viu, corespunzător necesităților și nevoilor zilnice, fără a se introduce și în acest dome-

niu, birocrațismul și sectarismul organizațiilor de stat.

Avem, pe lângă Banca Națională, o asociațiune a băncilor, care cuprinde în cadrele sale, toate băncile din întreg cuprinsul României întregite, și ar trebui, ca asociația, să nu se mărginească numai la chestiuni de ordin general, și să se transforme, în acel institut central de control, așa cum îl găsim la Praha, creind apoi, după modelul solidarității, Asociațiuni Regionale, cu sedii la: Craiova, pentru Oltenia, București, pentru Capitală, Iași, pentru Moldova, Constanța, pentru întreaga Dobrogea veche și nouă, Cernăuți pentru Bucovina, Chișinău, pentru Basarabia, Cluj, pentru Transilvania, și Timișoara, pentru părțile Bănățene, având fie care, asociație regională, de a lucra după directivele uniforme date pentru întreaga țară, de către institutul central.

Organizațiunea pe regiuni geografice, prezintă marele avantaj, că controlul tuturor băncilor și societăților anonime, din teritoriul unei regiuni, s'ar face de către revizorii experți ai regiunii respective, cari fiind cunoscuți cu situațiunea pieței, cu posibilitățile de afaceri ale unui ținut mai restrâns, vor putea face controlul nu numai mai eficace, ci și din considerațiunile: mobilității, solvabilității și lichidității, deci și din punctul de vedere, al viitorului, nu numai al prezentului.

Controversele dintre asociațiunile regionale și bănci, se vor aranja, prin decisiunea institutului central, în mod definitiv și fără apel, în ce privește, aceste deciziuni.

Numirea revizorilor experți, s'ar face de către institutul central la recomandățiunea asociațiunei regionale, având astfel dela început garanția, că se vor selecționa elementele cele mai bune, cari oferă garanția morală, că activitatea lor, se va desfășura în cele mai stricte cadre legale.

Cum legiferarea va merge mai greu, căci politica, nici când nu se va putea emancipa de micile meschinării, cred că marea problemă a controlului obligatoriu, s'ar putea rezolva și de către Banca Națională, care ușor poate lua inițiativa transformării Asociațiunei Băncilor, în institutul central, rechemând la viață activă, solidaritatea din Cluj, și insistând, pentru înființarea asociațiunilor regionale, iar obligativitatea impunând-o, prin con-

dițiunea esențială la ocărdarea de credite, ca bilanțele societăților anonime și ale băncilor, cari beneficiază de credite, să fie revidiate înainte de adunările generale, de către revizori experți, recrutați, dintre membrii corpului contabililor.

Desigur, că bunele intențiuni ale institutului nostru de emisiune, nu vor întâmpina greutăți din partea celor mulți și buni, iar rezistența celor puțini, cari se tem de controlul public, nici când nu va putea împiedeca, ca dreptatea și legalitatea, să fie introdusă la bazele vieții economice.

Sabin Cioranu, prof.

Buletinul Aстреi

Problema liceelor de fete

În ședința din 12 Aprilie, d-l N. Bogdan, directorul liceului de fete „Regina Maria” și a dezvoltat comunicarea sa despre „Problema liceelor de fete” în ciclul secției școlare a Asociației „Astra”.

După ce schițează sumar istoricul dezvoltării învățământului privitor la educația fetelor în cultura generală a omenirii și apoi în aceea a poporului român, d. Bogdan, ajunge să fixeze rezultatele acestei evoluții punând problema următoare:

Dacă instrucția fetelor poate să meargă până acolo, unde trebuie să meargă instrucția băieților? Răspunsul este că nu se poate. Programul lui Harret din 1898 îndeplinea condițiile necesare să facă din femeile de toate clasele femeii instruite și bune românce. Trebuie pregătit un corp didactic destoinic pentru ca școala de fete să-și dea roadele sale. Secția modernă, care nu ducea la cariera universitară, era cea mai potrivită scopului adevărat al educației fetelor.

Liceul teoretic de fete să constea din: 1) Cursul inferior și cursul superior; 2) cursul superior să aibă două secții, una de trei ani, care să pregătească pe femeia gospodină și doamnă, iar alta de 4 ani pentru Universitate.

Înainte instrucția fetelor era făcută numai de bărbați, dar cu emanciparea femeii instrucția aceasta a intrat pe mâna femeilor. E greșită totuș părerea că instrucția fetelor trebuie să fie în școală numai pe mâna femeii.

La discuția comunicării participă și d-ra Liteanu. După o discuție contradictorii asupra caracterului învățământului fetelor s'a desprins părerea că acest învățământ — fără să fie prin-

cipal mai limitat în cadrele sale decât acela al băieților trebuie să țină seamă de misiunea specială a femeii în familie și societate, oricât s'ar căuta chiar prin lege să se adapteze în totul învățământul fetelor tipului general de învățământ al băieților. Prin aceasta legiuitorul n'a rezolvat problema, care rămâne în picioare, ci a ocolit-o numai, — problema specială a învățământului

fetelor. Această problemă trebuie tratată în altă direcțiune, cu alte norme și cu altă competență.

Ședința următoare se va ține Luni, 26 Aprilie, ora 6 p. m. în localul seminarului pedagogic, Piața Unirii, 12. La ordinea zilei conferința d-lui Dr. V. Seni: „Descentralizarea administrației învățământului.“

Gronicar

INVĂȚĂMÂNT-EDUCAȚIE

Învățământ unitar sau divizat? ¹⁾

Chestiunea învățământului unitar sau diferențiat cuprinde în sine două aspecte deosebite, în domeniul pedagogiei științifice moderne, aspecte cărora le corespund două probleme în sine, și anume:

1) Problema unității organice, sau a unei diviziuni a acesteia, începând dela școala primară și până la Universitate. E concepția unității organice, sub aspectul scopului ce-l are întregul învățământ dintr-un stat. Aci e vorba de acea construcție sistematică și unitară ce trebuie să realizeze întregul organism școlar dintr-un stat. E firul roșu al unității organice ce leagă toate gradele și categoriile de școale între ele, ca acestea să nu formeze organisme cu scopuri aparte, sau peste scopul unitar cultural al unui popor. Căci diferitele categorii de școale sintetizează numai diferite drumuri și mijloace cari însă urmăresc aceeași țință împreună, realizarea într'un individ a maximumului de forțe creatoare cari să servească mai bine scopul general social al culturii unui neam, și prin el umanitatea. (E ideea așa numitei „Einheitsschule“ din Germania, precum și din alte state culturale ale Europei).

Această concepție pedagogică-socială a unității învățământului e însă o problemă în sine, care pe noi de data aceasta nu ne interesează.

2) Ceeace ne preocupă acum pe noi e acel al 2-lea aspect al problemei învățământului unitar sau divizat și care privește problema învățământului secundar din liceu. Problema nu este nouă. E cunoscută mai ales sub aspectul luptei ce s'a dat în trecut, și care după o epocă de liniște se pare că reînvie azi cu destulă tărie; în jurul așa ziselor concepții de învățământ clasic sau real?

Nu voi intra în analiza istorică a luptelor ce s'au dat în jurul acestei probleme, căci ne-am duce prea departe. Va trebui, totuș, să schițăm principiile fundamentale, pe cari se razimă fiecare din cele două direcții, ele fiind necesare unei clarificări juste și precise a chestiunii.

Cele două curente, clasicismul și realismul, unul mai vechiu iar celalalt mai tânăr, își au reprezentanții lor cari își

sustin teza cu destulă tărie și multe argumente. Lupta ce se dă în această direcție, n'a rămas nici în trecut și nu rămâne nici azi exclusiv în domeniul pedagogiei teoretice, ci ea se manifestă cu aceeași tărie și în domeniul realizării practice, a uneia sau celeilalte direcții, în domeniul activității practice a școlii secundare. Ea se manifestă în mod deosebit în opera de organizare și de activitate practică a școlii secundare. Se manifestă mai ales în operile de reformă școlară din acest domeniu al școlii secundare, atât în străinătate cât și la noi în țară.

Acum după marele războiu, școala și cu ea pedagogia științifică de azi se găsește încă într'o luptă cu aceste probleme, ce îmbracă tot mai mult un caracter social. Timpul frământărilor și al răsturnărilor sociale în care trăim nu și-a cristalizat încă pe deplin scopul și direcția, și ca atare și școala de azi stă în fața unei probleme destul de dificile pe care ea va trebui s'o rezolve. Am putea chiar spune că ea se găsește azi într'o epocă de criză, însă nu o criză în sensul că nu și-ar avea fondul și scopul pe deplin clarificat, ci o criză internă de conținut material, ce se manifestă prin faptul că problemele culturale, sociale, și economice, cari se impun activității școlii secundare de azi, sunt așa de multiple și de variate, purtând fiecare un scop în sine, încât selecționarea și mai ales armonizarea lor crează acestei pedagogii multe dificultăți. Cu atât mai mult cu cât pedagogia științifică nu poate pierde din vedere, nici pentru acest soi de învățământ, scopul ei superior, normativ: crearea caracterelor în sensul personalității armonice. Dar totodată, ea trebuie să satisfacă, pe lângă cerințele de ordin pur cultural, și pe acelea de ordin practic social și economic.

Școala trebuie să satisfacă atât cerințele individului cât și pe acele ale societății în care trăim.

Sunt toate probleme cari cer o profundă analiză științifică, înainte de-a fi aplicate în opera practică a activității școlii, căci numai atunci ne vom putea menține pe drumul adevărat, fără a fi periclitați de-a aluneca în mod exclusiv într'un curent sau altul, care în cele mai multe cazuri poate să fie unilateral și trecător.

Atât individualismul împreună cu idealismul, cât și socialismul împreună cu realismul pedagogic, nu pot satisface, fiecare în parte, scopul adevărat ce trebuie să urmărească școala noastră secundară. Ea nu se poate mărgini, în mod absolut, în ce privește partea teoretică și cea practică, la nici una din aceste direcții, căci scopul ei trebuie să fie formarea unei sinteze, a unei armonii a acestor multiplicități de factori. Cu toții pot să fie, și de fapt sunt, realități psihologice și necesități firești atât ale individului cât și ale societății, iar școala nu se poate mărgini numai la unele din ele, ci ea trebuie să le alimenteze pe toate, în mod egal, căci numai așa poate deveni reprezentantul fidel al tuturor energiilor ce acumulează un neam și a căror dezvoltare cade în sarcina ei, formând totodată substratul și scopul real al unei pedagogii cu adevărat naționale.

Concepția naturalismului-realist, împromută activității pedagogice tendința realității, corespunzătoare realităților vieții materiale, sociale și în parte și culturale generale, alimentându-le cu material pozitiv și cu ideea evoluției. Dar ea mai are de scop și realizarea unui spirit științific obiectiv, în vederea valorificării cât mai intenzive și extenzive a tuturor valorilor materiale, cu o tendință socială.

În special naturalismul care are drept scop să așeze natura copilului în centrul de preocupare al activității școlare. Cerințele individualismului psihologie sănătos, urmărește de-a face din individualitatea elevilor factorii principali de creație în activitatea instrucției și educației.

Concepția socială, la rândul ei, pretinde școlii un deosebit interes pentru problemele sociale; elevul să fie echipat încă din școală cu directiva necesară acțiunii lui din viață, întrucât el va trăi în societate și cu societatea.

Și în fine, Idealismul — mai ales în forma lui de clasicism — prezintă necesitățile educative din punct de vedere al formării spiritului — a rațiunii — dar mai ales din punctul de vedere al formării ideilor etice și mai ales aceleia a datoriei. Pretinde dezvoltarea valorilor absolute și ideale, în vederea creșterii personalităților de caracter.

Cu toată diversitatea de concepție ce ni s'ar arăta la prima vedere în acest ansamblu de probleme și tendințe, ni se desprind totuș trei cerințe bine precizate, cu privire la organizarea întregului sistem de învățământ și ca atare și cu privire la școala secundară (liceu), ce ne interesează cu această ocazie. Sunt cerințe legate de trei noțiuni fundamentale: cultură, muncă și unitate. Sunt noțiuni cari corespund și pretind o școală a culturii, o școală a muncii productive spontane și o școală unitară. În cele ce urmează dăm o scurtă analiză a acestor trei concepții principale întru cât ele sunt necesare clarificării scopului ce urmărim: învățământ unitar sau învățământ divizat.

(Va urma).

Petru Ilcuș

¹⁾ Comunicare făcută în ședința din 22 Martie 1926 a secției școlare a „Astrei“.

DISCUȚII LITERARE

Literatura proletară

Dacă urmărim mișcarea literară mondială dela războiul încoace constatăm o crescândă simpatie pentru întreaga literatură rusă. Entuziasmul frenetic cu care casele de editură apăsene, în special cele franceze, editează pe scriitorii ruși contemporani și retipăresc noi ediții în mii de exemplare pe cei clasici, ne face să credem că această literatură ar fi cea mai preferată a timpului nostru.

Din toată literatura europeană, cea rusă a purtat întotdeauna un timbru deosebit, caracteristic colosului slav și ce e mai principal, frământărilor lui. Ori care ar fi autorul rus ce l-am avea la îndemână, fie contele Tolstoi, bogătașul Turghieniew, burghezul Gogol, omul curții Pușkin, militarul Lermontov sau hamalul Gorki, flământul Dostoievski, întemnițatul Cernișewski, țăranul rob Taras Șevcenko, Cehow, Korolenko, Andreiev, Kuprin etc., în romanele, nuvelele și poeziile lor, vom găsi acelaș mod de a cugeta, de a pătrunde sufletul omeneșc până în cele mai adânci ascunzișuri și de a lega frământările eroului, fie chiar de dragoste, cu frământările sociale ale timpului.

Scriitorul rus s'a considerat nevrednic de condei, dacă n'a cunoscut în amănunțime toate frământările sociale și mai presus de orice, durerile poporului. Această masă mută, risipită pe stepele întinsului imperiu și legată de pământul negru răscolit cu trudă, sau vârită de mizerie în orașele cu furnale, a fost cercetată de fiecare rus, ucenic al Parnasului. Însăși societatea rusă, în modul ei de alcătuire, diferă de cea apuseană.

Dacă într'adevăr, între mujic și barin (boer) era o prăpastie ca diferență socială, între mujic și intelectual nu era nici-o barieră. Râia aristocratismului nu scărmana vanitatea cugetătorului rus, care pentru observațiile sale psihologice se cobora până în cel mai murdar bordel sau cărciumă, se țara prin pivnițele adăpostitoare de oropsiți ai soartei, opra în drum cerșetorenia, iscodea cu privirile bețivul și căuta să reconstituiască în toată realitatea, societatea păcătoasă de astăzi, cu multiplele ei fețe de strălucire și întuneric, de bucurie efemeră și suferință.

În „Crimă și pedeapsă” marele Dostoievski ne prezintă bețivul Marmelodof spovedindu-se lui Rascolnicof într-o cărciumă murdară, ca orice bețiv peltic și zăpăcit de băutură. Cât de neînsemnat ar fi zăpăcit această spove-

danie un alt scriitor. Dostoievski însă, pune în gura lui Marmelodof o întreagă tragedie cu mii de fețe și mii de cauze izvorite din însuș modul de alcătuire al societății.

Putem spune că întreaga literatură rusă e stăpânită de tendințe sociale.

De bună seamă acest lucru se observă și în celelalte literaturi, însă într-o măsură cu totul alta. Scriitorii francezi, numai vre-o câțiva și-au lepădat maniera și au pășit afară din saloanele luminate a giorno, pentru a cerceta viața poporului așa cum e. Cu ce și-a impus Emil Zola celebritatea, dacă nu cu „Germinal” al său, acea descriere a iadului muncii sub pământ zăgrăvind pe cât i-a fost cu putință dureroasa realitate.

Tot literaturii social-realiste, îi datorește astăzi faima spaniolul Blasco Ibanez, scandinavul Knut Hamsun, americanul Upton Sinclair, românul Panait Istrati, etc.

Și acum o mică privire asupra tinereii noastre literaturi.

Deși vecini cu colosul dela răsărit, totuși influențele primelor începuturi în literatura noastră, se datoresc în mare parte apusului. Pare că o graniță de foc ne-a despărțit tot deauna de răsărit.

Nu voi aminti aici de vechii cronicari ai Moldovei care poate au avut ceva luat dela ruși. Voi vorbi de generația mai nouă. Bolintineanu și Alexandri au fost influențați tipici ai apusului. Și dela ei, toată generația coboritoare s'a dezvoltat sub influența literaturii franceze. — De bună seamă geniul marelui Eminescu este o excepție. Această afirmație ne-o poate dovedi goana evolutivă prin care am trecut, spre a ajunge în zilele noastre să ne mai-muțărăm după curentul cubist—daist, fără a ține seamă, că acele popoare care își permit îndrăzneala acestor creații, își au un puternic trecut literar.

Deci, noi nu puteam produce, pe terenul literar altfel de creații, decât de felul celor ce stăteau la baza influențelor noastre. Romantismul și dulcegăria franceză a avut o mare influență în literatura noastră. Creația sbucnită din creierul scriitorului la masa de cafea, nu ne putea da valoarea operei ruse, în care se coordona perfect cugetarea filozofico-socială cu durerile reale ale poporului.

Eroul romanului rusesc e subjugat de diferite meteahne, care însăși ele sunt ale unei părți din societate sau dacă nu, provocate de societate.

Literatură cu tendință socială noi nu putem spune că avem. În romanele

și povestirile noastre despre clasa țărănească, — calul de bătaie al majorității scriitorilor —, nu putem găsi o pagină care ș'o opunem literaturii ruse. Țăranul nostru are boi, casă, pământ și tot ce poftiți. E sătul și așa cum ni-l arată scriitorii, el nu are conflicte decât cu popa care face curte nevastă și cu bașca Gheorghe. În definitiv, totul se reduce la intrigării localnice și cu caracter melancolic. Viața patriarhală și liniștită. Realitate nu există.

Iar despre orașeni, totul s'a redus la descrierea funcționarilor sicăiți de șefii lor de birouri, la obiceiurile lor ipocrite și la cucoane de mahala.

Muncitorimea cu brațele, acei viespar al orașelor, pare că nici n'a existat pentru scriitorii noștri. Iar ce este mai caracteristic, ne dovedește faptul, că nici astăzi nu s'a scris măcar o carte din viața acestei lumi. Totuși, găsim la scriitorii din trecut ceva, foarte puțin, din viața mulțimei muncitoare.

Sub influența evenimentelor Comunei din Paris, Eminescu ne dă într-o formă de firească revoltă, „Împărat și Proletar”. Situația nefastă a regimului agrar dela noi, înainte de revolta din 1907, când sărăcia țăranului ajuns în săpă de lemn și cu palmele rupte de muncă, strălucia, inspiră lui George Coșbuc nemuritoare poezie „Noi vrem pământ” și „Tricolorul”.

Influența proletariană găsim și în proza și versurile lui Traian Demețrescu.

Însuși proletariatul a dat două talente desăvârșite, pe care critica burgheză le-a înmormântat în mormântul tăcerii: Ion Păun-Pincio și Th. Neculuță. Volumul de poezii al cismarului poet Neculuță, e un strigăt de durere al obiditei clase îngenuchiată și ținută în întuneric. Cu privirile prăvălite peste țărnul dreptății, el vestește proletariatul ziua libertății ce va veni.

Din contemporanii de astăzi, putem numi scriitorii ai proletariatulului pe mondialul Panait Istrati, scos de furtunile vremii din pântecul întunecat al mulțimei anonime. Pe prozatorul Ion Pas cu volumul său „Lumea celor necăjiți” și pe muncitorimea Simona Basarab cu ciclul său de poezii „Sgomotul Uzinelor” publicate în „Adevărul Literar”. Versurile poetilor proletari C. Pajura dela „Omul Liber” și George Lesnea dela revista „Gândul nostru”. La poetul G. Bacovia găsim puternica poezie „Serenada Muncitorului” iar la Savin Constant „Un coș de fabrică departe a sunat”.

Dintr-o ochire sumară, cam aceasta ar fi literatura noastră cu caracter pro-

letarian și cu o tendință pronunțat socială.

Săracă, foarte săracă! Și doar suntem un popor cu un trecut destul de tragic, cu o robie socială destul de apăsătoare și cu suficient material de observație, în lupta de fiecare zi a existenței. Goana de a ne civiliza cât

mai grabnic, ne-a aruncat într'o pospăială de cultură superficială și ne-a depărtat din ce în ce de realitate. Rătăcim cu creierul în imperiul abstract al metafizicii pentru a scri romane, când în privirea stinsă de suferință a unui trecător „necointerestat“, putem afla cel mai tragic și mai real roman social.

Ion Mehedințeanu

Chestiunea Shakespeare-iană

William Stanley arată precoce calități spirituale, un zel și o curiozitate neobișnuită de-a se instrui în studiile cele mai variate. Pe la 1587 îl vedem petrecând în reședința familiară Knowsley (în Lancashire) sau în castelul familiar Lathom House, unde se dădeau adeseori reprezentații teatrale de către diferite trupe, dar mai cu seamă de trupa patronată de însuși frațele mai mare al lui William, Ferdinando Lorg Strange, din care trupă făcea parte și William Shakespeare. Nici-o familie din aristocrația engleză nu a dovedit atâta interes pentru teatru, ca familia Conților de Derby, cari în tot cursul secolului al XVI-lea au patronat trupe, au încurajat reprezentații teatrale în castelele lor familiare, astfel încât nici-o reședință aristocrată nu poate rivaliza în privința aceasta cu Knowsley și Lathom House, reședințele conților de Derby. Conform acestei tradiții, ce există în familia lui, William Stanley este și el un fervent apărător al teatrului, al actorilor, precum și al spectacolelor populare aranjate de diletanți. Nu ne gândim oare fără să vrem la Hamlet, care și el ni se înfățișează ca protectorul unei trupe de actori și care le da acestora sfaturi pricepuțe, în tonul unui mare senior, care vorbește supușilor săi?

Scriitorul Greene, care era un satelit al casei Derby, își bate joc de Shakespeare actorul și-l numește „Ioan Factotum“, care „se mândrește cu pene străine.“ Ostilitatea aceasta alui Greene față de Shakespeare n'a putut fi niciodată explicată în mod acceptabil, ea devine însă foarte inteligibilă, dacă admitem că Greene, care era-

un intim al casei Derby, presupunea creșterea nobilului său patron, și cunoștea mediocritatea actorului Shakespeare.

William Stanley a fost imatriculat la Lincoln's Inn, una dintre cele 4 Școli de drept din Londra. Competența juridică extraordinară, pe care o pune în evidență teatrul shakespearean și care era de tot inexplicabilă la Shakespeare actorul, nu mai frapază de loc la un Stanley, care a urmat școala specială de drept, și care în funcțiile sale înalte de stat s'a ocupat de atâtea chestiuni administrative, dovădind în sarcinile acestea multă pricepere și fermă hotărâre. În 1593 el devine guvernatorul insulei Man, iar la 1594, murind fratele său mai mare Ferdinando a murit în împrejurări misterioase, otrăvit de-o otrăvă puternică care i-a descompus tot corpul. (Involuntar ne'ntrebăm, oare nu găsim o reminiscență a acestei tragice întâmplări în Hamlet, în otrăvirea lui Gonzago, piesa pe care o joacă actorii în fața regelui și a reginei, din inițiativa lui Hamlet, pentruca acesta să se convingă dacă de fapt ei l-au otrăvit pe tatăl său? În nuela lui Beferest și în celelalte surse, din care autorul și-a luat subiectul, tatăl lui Hamlet moare de sabie, moartea lui prin otrăvă este invenția autorului shakespeareian.) Cauza morții sale a fost probabil o răzburare politică din partea partidului catolic, fiindcă Ferdinando refuzase să colaboreze cu el în acțiunea subversivă în dreptăți contra reginei Elisabeta, și denunțase chiar pe agentul catolic, cu care avuse tratativele.

(Sfârșitul urmează).
Marioara dr. Șerban

CRONICA MEDICO-SOCIALĂ

Chetele

Ministerul sănătății de acord cu ministerul de interne luaseră hotărârea să înfrâneze sistemul chetajului, care într'o vreme pusese pe gânduri pe bieții pietoni, molestați la fiecare pas de solicitările insistente ale persoanelor caritabile, însărcinate cu umanitara colaborare la ajutorarea celor nevoiași. Și un timp oarecare lucrurile păreau că merg bine: se instalase oarecare disciplină în acordarea autorizațiilor pentru chetă pe străzi și locuri publice. În timpul din urmă se pare, că restricția n'nceput să-și mai slăbească frânele și vechiul sistem tinde să se reîntroneze. Nu vorbim de chetele cu un caracter aproape oficial, cari se fac în fie-

care an la date fixe în folosul societății pentru combaterea tuberculozei sau alte societăți similare, recunoscute ca instituțiuni serioase de utilitate publică, ci de chetele ocazionale făcute cu scopuri neprecise și fără un control serios. Aici e datoria autorităților să intervină prin organele sale de supraveghiere, ca întrebuițarea fondurilor rezultate din caritatea publică să se facă cu corectitudine desăvârșită. Măsurile de această natură sunt foarte bune pentru mai multe motive, din care cel mai important este trezirea sentimentului de încredere în straturile publicului, la a cărui caritate se face apel, față de chetele a căror întrebuițare este privită cu foarte mult scepticism. În chipul acesta

obolul publicului se va da cu mai multă bunăvoință și foloasele lui vor putea fi din ce în ce mai mari. Să nu uităm că în alte părți inițiativa particulară face adevărate minuni de filantropie, pe care le învidiază chiar instituțiunile oficiale ale statului.

Legea sanitară

În ultimele zile ale parlamentului expirat s'a depus legea sanitară sau mai bine zis s'au făcut unele modificări legii sanitare și s'a votat legea pentru organizarea ministerului sănătății publice și ocrotirilor sociale. Viteza cu care s'a votat legea n'a permis celor interesați-medecilor mai ales, să aprofundeze esența ei și din cauza aceasta în presa medicală ca și în cotidianele noastre nu s'au făcut comentarii, deși o lege așa de importantă merită o atenție deosebită. Ministerul sănătății publice, ca organ suprem de ocrotire al celui mai valoros capital cu care este înzestrată o națiune: sănătatea ei fizică, va trebui să se ridice la nivelul, la care i dă dreptul misiunea superioară cu care e însărcinat în cadrele unui stat. Avem deci motive foarte serioase să comentăm cât mai larg legea sanitară, dar nu în cadrele prea strâmte ale acestei rubrici, cari nu permit o discuție amănunțită.

Spitalul de femei din Cluj

S'a întemeiat în 1919 de consiliul dirigenț cu o misiune, a cărei importanță o înțelegem din ce în ce mai bine, cu cât roadele activității desfășurate devin mai abundente și mai evidente, cu scurgerea vremii. În legătură cu acest spital a luat ființă și acel ambulator policlinic model, menit să stăvilească difuziunea boalelor venerice, cari îndată după război luaseră o întindere cu adevărat înspăimântătoare. Multe mii de bolnavi venerieni — tot atâtea focare ambulante de infecție — au fost făcuți inofensivi prin opera profilactică laudabilă a ambulatorului policlinic. Prin tratamentul intens al bolnavilor contagioși s'a făcut o prețioasă operă de igienă preventivă, de care beneficiază întreaga societate periclitată. Folosul pentru capitalul de oameni este considerabil și am privit cu multă bucurie avântul pe care l-a luat spitalul de femei, amplificându-se fără întrerupere prin secții noi, care mai de care mai utile, deși vitregia bugetului i-a stingherit adeseori buna funcționare, prin reducerea personalului medical și a auxiliarilor lui. Oamenii de conducere înțelegători își vor da seama de acum încolo, că așezăminte sanitare de importanță spitalului de femei din Cluj, cu serviciile sale anexe, trebuie sprijinite din toate puterile, dându-i-se puțința să ducă la deplină înfăptuire opera începută cu atât elan înainte cu câțiva ani. Banul cheltuit pentru sănătatea publică nu este nicio dată pierdut; e cel mai patriotic plasament pentru a asigura valorificarea unei zestre biologice, pe care antecesorii noștri ne-au încredințat-o cu nădejdea că vom ști să o augmentăm fără preget.

Dr. Aurel Voinea

CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE

„Prietenii Dicționarului“

Concomitent, două reviste frunțase din Capitală aduc vestea unei inițiative bine-cuvântate care are de scop scoaterea din nămolul în care s'a împotmolit — nu din vina celor pe a căror mână a fost dat, ci din negrija societății noastre, care se mișcă atât de greu la o faptă culturală — a „Dicționarului Limbii Române“. În numărul de Paști al „Gândirei“ scrisul înflorit și miezos al d-lui Emanuil Bucuța desfășură întreaga istorie jalnică a acestei opere de căpătăiu a culturii noastre, încheind cu o caldă chemare către toți intelectuali, cari își împodobesc astăzi gândul și simțirea într'o limbă ale cărei frumseți se înmulțesc sub ochii lor, — să se înscrie printre „Prietenii Dicționarului“. Un nu mai puțin călduros „Apel“ pentru înrolarea printre răspânditorii „Dicționarului“ aduce în fruntea ei și „Ideea Europeană“

Academia Română a pornit de trei ori pe drumul înfăptuirii ei. Odată a ajuns la capătul drumului prin eforturile orbe ale doi latiniști: Dicționarul de o masivă inutilitate și aberație filologică a lui Masimu și Laureanu. De două ori s'a oprit aproape la capătul drumului. Bogdan Petriceicu Hașdeu cu al lui „Magnum Etimologicum“ s'a apucat de o operă, pentru care — ca de atâtea ori — n'a avut brațe și tenacitate atât de puternice precum i-a fost gândul de înalt. Incercarea lui „se infundase... ca într'o pădure fără sfârșit“ cum plastic spune apelul „Ideei Europene“. A treia oară opera a încăput pe mâna unor învățați cu puteri mai conștii de ele și mai călite în disciplina științei europene. După ce a mai avut o îndrăzneală irealizabilă în mâinile filologului dela Iași, d-l Alexandru Philippide, „Dicționarul“ a găsit în sfârșit omul, care a știut să impace mai bine, idealul cu realitatea, știind, totodată, să învingă orgoliul de a duce singur la capăt o astfel de operă, — orgoliu care a ucis încercările celorlalți: d-l Sextil Pușcariu. Sub oblăduirea harnică și înțeleaptă a distinsului filolog 15 fascicule de câte 80 pagini fiecare au văzut lumina tiparului până în 1914. Războiul a oprit însă, continuarea operii. După unire puterile s'au recales sub cupola tinerei Universități din Capitala Ardealului. „Muzeul Limbii Române“, instituția acestei Universități, și-a luat de capitală grijă înfăptuirea Dicționarului.

Trei monumentale buletine ale aceluși „Muzeu“ (al patrulea, de aceeași masivitate, își așteaptă acum apariția) au dovedit din plin, cantitativ și calitativ, cât se lucră pentru limbă la Universitatea din Cluj. Filologii ei înmulțesc zi de zi sutele de mii de fișe ale „Dicționarului“, așteptând zadarnic mijloacele pentru continuarea tipării. Academia nu le-a putut încă pune la dispoziție; societatea încă nu și-a îndreptat grija spre „Dicționar.“ Dar iată că o fericită inițiativă a câtorva intelectuali e gata să-l salveze. Câțiva îndrăgostiți de limba strămoșească au pornit la răspândirea și desfacerea cât mai largă a

fasciculelor tipărite înainte de războiu. Costul tuturor e 1500 lei (100 lei bucata). Din desfacerea tuturor se va strânge milionul, care ar grăbi vertiginos tipărirea operii. Oricine ajută desfacerea acestor fascicule e un „prieten“ al „Dicționarului“.

Fasciculele se pot comanda prin revista „Ideea Europeană“ (București, str. Paris 1). Grăbiți-vă cu toții să puneți umărul la scoaterea la liman a „Dicționarului Limbii Române“, înscriindu-vă printre „Prietenii Dicționarului“!

TEATRU

Turneul Ar. N. Demetriad: Morfina
dramă de L. Herzer

După turneul din iarnă al Naționalului din București, cu scâlcirea dramatică a d-lui Eftimiu: Meșterul Manole, pe care l-am blestemat, am avut ocazia să și aplaudăm solia culturală a acestei instituții. Am aplaudat din toată inima „Mamechinul sentimental“ al d-lui Minulescu, în interpretarea d-nei Mărioara Voiculescu, întovărită de actori cu frumoase calități artistice. Cu aceeași plăcere am aplaudat acum de curând turneul condus de distinsul protagonist al scenei române, d. Demetriad.

Și de astădată s'a îmbinat fericit: alegerea unei opere dramatice de înaltă valoare cu distincția interpreților acestei opere. Regretăm numai că, din concursul mai multor împrejurări nefericite, publicul nostru a scăpat ocazia rară de a se înfrupta din acest spectacol, căci sala Teatrului Maghiar a fost aproape goală.

„Nocturna“ lui Herzer comprimă în patru acte scurte lupta unui suflet cu doi demoni: iubirea și morfina, cei mai puternici demoni cari pot paște ființa omenească. Sub stăpânirea celui de-al doilea, intelectualul anonim — eroul acestei piese — își poate duce greul vieții, continuându-și creația literară de mare valoare. Dar când în calea lui apare al doilea demon, iubirea și acesta, gelos, voeste să rămână singur stăpân asupra victimei, scriitorul este nimicit de lupta cruntă ce se dă între cei doi combatanți aprigi.

Tragicul profund al acestei lupte, precipitată în durata de timp a unei jumătate de zi abia, caracterizată succint în câteva linii esențiale, cari închid în ele perspective largi, l-a redat cu multă simțire d. Demetriad. Sbuiciumul interiorizat al morfinomanului, înăbușit până la un timp, apoi explodând violent, ca sub impulsul unei dinamite, când este atârnat de ciocnirea celui de-al doilea demon, l-a exprimat în toată intensitatea, așa cum l-a conceput creatorul piesei. Alătura de d-sa, d-na Nitzulescu—Sahighian a înfățișat cu mijloace din aceeași școală, de aceeași intensitate, iubirea generoasă a femeii gata să salveze un suflet distins din ghiarele morfinei, ș'apoi durerea nemărginită de a-și vedea jertfa sufletească neputincioasă. Aceeași tensiune din creația lui Herzer am aflat-o și în jocul actorilor principali. Și ne-am bucurat că piesa n'a avut prea multe roluri secundare, că să vină pleava ar-

tiștilor din arsenalul Naționalului din București să distrugă efectul artistic al operei, ca de alte dați.

CĂRȚI, REVISTE, ZIARE

Transilvania (An. 57, No. 3). — D-I N. Ghiulea, cunoscut din paginile revistei noastre ca un eminent popularizator de chestiuni sociale și economice, dă o succintă și luminoasă expunere a „Ideologiei cooperatismului“. După ce arată necesitățile sociale cari au determinat apariția cooperatismului, ca o reacțiune în contra exploatării regimului capitalist, d-sa dezvoltă cele zece idei fundamentale — adevărate zece porunci — ale noului ideal social-economic. Aceste idei fundamentale sunt: 1) asociația, 2) solidaritatea mutuală, principiul ajutorului reciproc 3) înălțimea principiului economic în societate, 4) inutilitatea și nocivitatea intermediarului în schimb, 5) achitarea în schimb, 6) înlăturarea capitalului, 7) subordonarea producției intereselor consumului, 8) creierea proprietății colective, 9) democrația, ideea stăpânirii și conducerii poporului prin sine însuși, 10) transformarea socială. — În restul n-rului scrie cald și larg documentat d-l Horia Petrescu despre o chestiune căreia coloanele acestei reviste i-au fost larg deschise: „Spre o reculegere a gazetăriei la noi“ — în Ardeal; d-l dr. Axente Iancu despre „Societățile de binefacere românești și asistența copiilor părăsiți“ și despre o chestiune de aceeași importanță pentru asistența socială: „Rolul social și educativ al doctorului de copii“ — d-l Dr. Gheorghe Popoviciu; etc.

Viața Literară (I, No. 7 și 8) — Revista vrea să ia locul „Mișcării Literare“; fapt este că golul lăsat de dispăruta revistă l-a luat cu mai mulți sorți de izbândă, cu un mai larg aparat de informație literară și cu mai multe posibilități de desfacere „Universul Literar“. Urmând un obicei al „Mișcării“, imitat de altfel după revistele asemănătoare din străinătate, practicat uneori omoristic de „Adevărul Literar și Artistic“, — revista continuă cu interviurile literare. Multe dintre aceste interviuri n'au adus nimic (d-l Lovinescu putea să polemizeze cu d-l Nichifor Crainic și — fără portret — în „Sburătorul“ d-sale). Am citit totuși, în acest număr, cu multă simpatie confesiunea vibrantă de sinceritate a părintelui Gala Galaction, artistul cu izvoare tainuite în misticele ascunzături ale credinței și ale tradiționalismului. — În fruntea n-rului d-l G. Murnu, continuă cu însemnările d-sale pe marginea evoluției artei; așteptăm cu curiozitate părerile d-sale asupra artei moderne. Din restul numărului ne oprim asupra judicioaselor constatări pe marginea surplusului de producție literară a vremii noastre ale d-lui Lascarov-Moldovanu. Da, da! Ferberea de astăzi va aduce opere literare de o sensibilitate și ideologie mai largă și mai adâncă. Tinerețea noastră care-și rotește conștiință privirea peste întregul câmp al literaturii contimporane, nu poate decât să aproabe optimismul d-sale.

FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SĂPTĂMÂNNALE

MOARTEA LUI VASILE STROESCU

Intr'un sanator din București s'a stins din viață mecenatele Ardealului de ieri, basarabeantul Vasile Stroescu. Ardealul ingenuchează astăzi la groapa lui și-și depune întreaga recunoștință pentru binele ce l-a făcut culturii românești, prin danii sale.

Vasile Stroescu, a jertfit pentru progresul cultural și economic al Ardealului, a pus la îndemâna bisericilor românești sume importante, a creat un fond al cooperăției, a fost fondator de instituții între cari amintim internatul școlii normale de fete din Arad. Spre deosebire de alți bogătași cari cu dania lor își satisfac ambiții de nemurire pretinzând posterității să-l păstreze faima, Vasile Stroescu, s'a strecurat prin Ardeal discret și judecător aspru al contemporanilor. În graiul său arhaic basarabean, cu înfloriri de stil și totuș de o simplitate clasică, el a bîcniit slăbiciunile ardelenilor, și a arătat lacunele culturale. A pus temelie unor așezăminte, a îndrumat cultura românească, a dat avertismentele cari n'au fost totdeauna pe placul tuturor.

Deci pe lângă modestia, caracterul și concepția sa culturală, Vasile Stroescu a afirmat prin descălecarea sa culturală în Ardeal odată mai mult unitatea sufletească a tuturor românilor și a arătat că drumul cel mare al poporului nostru trece prin filiera culturii.

Vasile Stroescu a fost un idealist, un constructor, lipsit de atitudini și cu sufletul curățit de orice vanitate.

Guvernul în care se găseseră șase miniștri ardeleni, îi face funeralii naționale, ca o recunoaștere oficială a meritelor nepieritoare pentru națiunea română.

Atașarea strânsă a lui Stroescu față de Ardeal este semnul vădit că el surprindea în ardeleni calitățile tenace, ce pot contribui în mod esențial la renașterea generală a românilor de sub toate stăpânirile.

Câteva lucruri ce credem că trebuiau spuse la catafalcul mecenatului nostru. Doarmă în pace: un popor îi păstrează pe veci recunoștința.

Horia Trandafir

Apropierea intelectuală ceho-română.— Notele bibliografice ale numărului de față încreștează și apariția unui volum de nuvele românești în limba cehă, traduse de cunoscuta filo-română d-na dr. Jinda Huskova Flajshansova, lectoră la universitatea din Bratislava. Cei mai de seamă nuvelisti ai noștri pot fi astăzi savurați de publicul cehoslovac, grație acestui volum intitulat după traducerea primă din Anghel: **Ciresul lui Loculus**. Intitularea aceasta atrăgătoare este dovada că d-na Jindra Flajshansova a știut gusta frumusețile limbei românești, s'a pătruns de farmecul stilului colorat și subtil al marelui maestru care a fost Anghel. Anghel captivează cu bogata expresie a imaginilor și cu muzicalitatea divină a cuvintelor

Regretăm că nu cunoaștem limba cehă, căci cu multă plăcere ne-am da seama de valoarea traducerii. Totuși anticipăm, că privim cu încredere traducerea căci d-na Jindra Flajshansova ne cunoaște bine limba și manuscrisele d-sale ce ne vin înromânește mărturisesc o stăpânire a nuanțelor celor mai fine de expresie literară. O asemenea carte este merită a ne face servicii însemnate, descoperind vecinilor noștri atât de culți și civilizați comorile sufletului românesc. E merită deci să însemne un progres de apropiere intelectuală.

Nord și Sud. — Țările sudice ale Europei au luat drumul spre dictatură. Spania stă sub teroarea lui de Riviera, Italia se supune dictaturii „ducelui“, Grecia este în mâna generalului Pangalos. Viața constituțională este aproape cu totul anihilată. Parlamentarismul este ca și desființat. Partidele politice au încetat să mai însemneze ceva, fiind reduse la mușenie desăvârșită. Hotărît lucru, Europa de miazăzi se sbate în vârtejul unor reacțiuni cari înăbușe orice liberă expresiune a curentelor de gândire politică, și economică. Dictaturile militariste s'au instăpânit pe o vreme oarecare. Fenomenul, este interesant și comportă o examinare serioasă: În opoziție cu noile formațiuni de guvernare dela Sud, stau țările litorale nordice cu regimul lor de viață democratică adevărată: Anglia, Belgia, Țările de jos, Dania, Suedia și Norvegia. Mediterana este agitată de un neodespotism politic, pe căld Ballică adăpostește civilizațiuni de model. Să fie oare umanitatea la o nouă răscruce? Va provoca oare Sudul o criză generală de regim politic, creindu-se un nou tip de guvernare? Tocmai comparațiunea cu țările nordice pare că exclude o asemenea eventualitate. Mai degrabă credem că schimbările din bazinul Mediteranei, orientările spre absolutism, se datoresc rănilor sociale de cari sufereau acele trei țări: Spania este de patru secole o țară absolutistă, dominată de clericalism și camarilele regale; Italia era sfâșiată de corupția partidelor politice, încornai că și Grecia. Manifestarea curentelor generoase de democrație a fost oprită, ceea ce a înveninat viața publică și a întretinut o atmosferă tulbură în care au luat naștere dictaturile de astăzi. Iată de ce n'are Sudul să ne încante și zăpăcească, și tot Nordul rămâne model de orientare.

Pasici. — Fostul președinte al Jugoslaviei este prototipul politicianului din lumea veche: în acțiunile sale se razimă pe mijloacele forței și violenței. Pasici nu este om de cultură superioară. Niște note biografice din „Prager Presse“ ni-l înfățișează ca un reacționar cinic, care nu citește nici o carte, nici un jurnal și disprețuiește opinia publică. Secretul autorității sale este următorul: a fost un taciturn ascunzând intențiile sale adevărate, a reușit să formeze pe lângă sine un grup de com-

tanți cari să execute voința sa de fier, și a dovedit un simț de practicitate deosebit de ascuțit. Deci om de acțiune, de voință, Pasici a avut sortii să apară ca un potentat. Prin infuzia democratică a croaților însă sistemul forte al lui Pasici îndură o lovitură grea. Prin înlăturarea lui Pasici, respiră mai liniștită Jugoslavia și se ivesc în ea zorile unei democrații sănătoase.

Europa sau Asia? — Emigranții ruși au împânzit continentul. În capitalele europene ei fac să apară diverse publicațiuni; unele din ele au deja o faimă bine stabilită. Se dau lămuriri fără sfârșit bieteii Europe, care este incapabilă să vadă ceva limpede în haosul rusesc. Dar lămuririle sunt departe de a mulțumi pe cineva, căci emigranții desfășură concepții ciudate, străni aproape. Este un misticism slav, străin de europeanul cu inteligența vioaie și simțul practic al vieții. Concepția cea mai stranie cu care face cunoștință Europa, este aceea a „eurasiștilor“ în frunte cu prințul Trubetzkoi. Scriitorul polon Stabrowski se ocupă cu această concepție în revista ce apare la Varșovia în limba franceză: *Estul European* (luna Februarie). Rezumatul ideii eurasiiste este următorul: între Europa și Asia există o antiteză ce se va lărgea tot mai mult. Rusia va căuta o apropiere tot mai strânsă cu Asia, căci Europa cuprinsă de putreziciune și corupție îi pricinuieste imense daune; decăderea Rusiei se datorește influențelor europene, deci idolii apuseni trebuie înlăturați, bolșevismul nu este decât „o mișcare populară: răscălața țărănului rus contra clasei europenizate a intelectualilor contra jugului latin și germanic sub care se găsea încovoiait poporul rus după reformele lui Petru cel Mare“. Graviția spre Orient a panslavilor eurasiști pare că este urmată de Sovietele înșele, cari în mod instinctiv își caută teren de activitate în Asia. Se vorbește de întemeierea unei „lumi noi“, europo-asiatică, ce s'ar îndepărta tot mai mult de aspirațiunile Europei. Va putea oare Rusia să se scuture de legăturile cu civilizația bătrânului nostru continent? Nu pare probabil!

Redeschiderea universităților. — Hotărrea studenției universitare de a înceta greva și a reveni în liniște la cursuri, este îmbucurătoare. Noi nu ne putem îngădui luxul să pierdem timpul atât de prețios, întorcând spatele științei și culturii. Lacunele culturale de care se resimte poporul nostru tinăr, trebuie implute. Problema culturii se pune pentru noi în mod mai vital decât pentru civilizațiunile bătrâne. Munca în laboratoarele și seminariile universitare trebuie să dea țării noastre aspectele viguroase ale civilizației noastre de mâine. Ea va avea repercusii asupra întregii vieți publice, minată astăzi de atâtea crize datorite insuficienței culturale în care ne găsim.

Conturile Curente Postale

Încă dela mijlocul anului trecut, o Comisiune de specialiști, instituită pe lângă Ministerul de Comunicații, a elaborat un proiect de înființare, a unui serviciu de cecuri și viramente postale.

Rostul acestui serviciu, e identic cu al serviciului de Giro-Conti, pe lângă Banca de Emisiune, numai că, dat fiind, că Serviciul Postal, are o rețetă, cu mult mai întinsă, și că se găsec Oficii postale mai importante, chiar și în orașele, în cari Banca de Emisiune, nu are Agenții, urmează, ca serviciul de conturi curente postale, să întregească rețeaua celor 51 Sedii, pe cari le are în activitate Banca Națională, mai departe, asupra celor mai îndepărtate colțuri, ale țării întregite.

Proiectul, dat în studierea Uniunii Camerilor de Comerț, care reprezintă totalitatea Camerilor de Comerț din întreg cuprinsul țării, a fost pus la punct, în ce privește dezideratele industriei și comerțului, dar atunci, când era vorba, ca chestiunea să fie legiferată, dimpreună cu, legiferarea „Cecului Postal“ deci în ultimul moment, s'a pus la tradiționalul „Dosar“ cu motivarea, că Direcțiunea Generală a Postelor, nu dispune de personalul necesar, pentru inactivarea acestui important serviciu.

Iată un argument, lipsit de ori și ce temeinicie, întrucât, personalul tehnic necesar funcționării acestui serviciu, nu se recrutează, dintre absolvenții Școlilor de Conducători Technici, nici dintre absolvenții Politehnicelor noastre, ci trebuie, să fie absolvenți de Școli Superioare de Comerț, sau Licențiați ai celor două Academii de Inalte Studii Comerciale, ori știm, că o mulțime de tineri absolvenți ai acestor școli de specialitate, ar putea fi ușor recrutați, întrucât statul, va oferi salarii suficiente, iar Licențiaților Academiiilor, dacă pe lângă salariul corespunzător, li se va da, și cercul de activitate, ce le compete în baza studiilor făcute.

Asociația Băncilor, trebuie neapărat, ca să stăruie, pentru imediata înființare a acestui serviciu, stăruind, ca întreaga organizațiune, să fie făcută pe baze comerciale, introducându-se dela început, contabilitatea în partidă dublă, dând deci întregului serviciu, o organizație vie, ușoară, și eliminând birocrațismul inproductiv și omorător de concepții mai bune, ce domnește în biourile publice.

Se va asigura un succes durabil și acestei inovațiuni, menite, ca mână în mână cu serviciul de Giro-Conti, să contribuiască, la mult dorita stabilizare a valutei naționale, dacă principiile cuprinse, în cele cinci puncte înșirate la cele spuse despre serviciul de Giro-Conti, vor fi aplicate și la organizația acestui serviciu, care în fond, nu este altceva, decât un fel de Giro-Conti purtate de Oficiile Postale.

Să se țină însă cont, că e mai bine, ca în provincie, serviciul de cecuri postale și viramente, să fie introdus mai întâi, pe lângă Oficiile Postale, cu sediul în orașele

unde Banca de Emisiune, nu întreține Sucursale sau Agenții, căci numai completând astfel rețeaua de Giro-Conti, cu Serviciul de cecuri postale, se va da și acestui serviciu desvoltarea pe care o merită. Mai întâi, să se facă desvoltarea rețelei, și numai mai pe urmă, întinderea serviciului, și în orașele, unde deja funcționează serviciul de Giro-Conti.

Modificarea Taxelor Vamale

Literatura de specialitate, cunoaște, taxe vamale statistice, adevă mai mult niște taxe de înregistrare a importului sau exportului făcut, taxe vamale cu caracter financiar, adevă taxe vamale create cu scopul, de a asigura statului un mijloc de venit sigur, în afară de diferitele feluri de impozite, și, taxe vamale prohibitive, cu caracter, de a împiedeca, importul sau exportul unor anumiți articoli.

De patru ani încoace, la noi, sau aplicat numai taxele vamale cu caracter financiar și cele prohibitive, atât pentru import, cât și pentru export, adevă, atât la import cât și la export, întregul aparat, s'a pus în serviciul fiscalității, subordonându-se interesele economice ale țării, concepției fiscale.

Rezultatul, s'a văzut. Exportul cerealelor și produselor solului românesc, a stagnat și s'a redus în mod simțitor, cauzându-se daune destul de importante agricultorilor, iar comerțul românesc, pierzând multe din piețele sale de bușeu.

Importul, cu toate taxele prohibitive, la multe mărfuri de lux, s'a continuat mai departe, măbind deficitul balanței noastre comerciale și de plăți, în raportul cu streinătatea, deci a contribuit desigur, și la fluctuațiunile prin cari a trecut valuta națională și în anul trecut, și care a avut ca urmare, o scumpire tot mai accentuată, încât fraza atât de des repetată chiar și din partea factorilor cu răspundere din țara noastră, că „în România se trăește mai efin ca ori și unde“ — deci, am avea un fel de raiu pe pământ — a pierdut din adevăr, căci astăzi, la noi se trăește tot așa de scump, ca și în Ungaria, unde ravagiile deprecierii monetare, au produs aceeași scumpete excesivă ca și la noi.

Scăderea ușoară și neînsemnată a taxelor la export, admisă abia către sfârșitul unei trecute, nu va putea activa exportul până la granițele la cari s'ar putea exporta, fără a periclită consumul intern.

Iar, urcarea taxelor vamale la import, intrată în vigoare deodată cu reducerea taxelor de export, va cauza un nou val de scumpete, căci s'au majorat taxele vamale nu numai la fabricatele, ce pot fi produse în intern, ci și la o mulțime de alți articoli, cari în întregime trebuiesc importanți.

E just, a se creia industriei naționale o protecțiune atunci, când aceasta poate satisface trebuințele interne, în condițiuni similare, sau puțin mai urcate, decât la import, dar nu e admisibil, a se creia un „Monopol“ care întotdeauna e egal cu o

exploatare a consumatorilor, atunci, când industria națională e neînsemnată, și nu poate satisface nici cele mai mici cereri, ale consumului intern.

Actualii conducători, ai destinelor financiare, pătruși fiind de acest adevăr, sunt preocupați de o modificare, ce trebuie adusă regimului de import și export, și sunt speranțe, că pentru viitor, interesele economice, nu vor mai fi subordonate principiului pur de fiscalitate, ci se vor coordona, așa cum se face în statele civilizate din occident.

Sabin Gioranu

† Prof. Dr. Toma Ionescu

Niciodată nu e tardivă o lacrimă de recunoștință pe mormântul unui mare dispărut. Prof. Dr. Toma Ionescu a dus gloria numelui românesc departe peste granițele țării sale, pe care a servit-o nu numai ca desăvârșit om de știință ci și ca un mare patriot. Ardelenii nu vor uita niciodată însuflețirea, cu care Prof. Toma Ionescu pleda în perioada neutralității pentru desrobirea Ardealului de sub stăpânirea străină și recunoștința lor traicică nu va cunoaște nicio graniță.

*

Desorganizarea poștei. — Ne-am ferit să infierăm gospodăria primitivă și imposibilă a poștei române, pentru că tot așteptam să se facă îmbunătățiri. Enorme pagube ce ni-le pricinuieste (și cu siguranță că aceasta este o stare generală de lucruri), ne îndeamnă să atragem atenția direcțiunii generale din București. Semnalăm următoarele lucruri: 1) un pachet cu 300 exemplare din revista noastră no. 13, expedit cu francatură nu s'a primit în București; 2) numărul de Paști expedit din Cluj în 2 Aprilie s'a primit în București în 6 Aprilie; 3) scrisorile ce ni-se trimit din București nu sosesc mai repede de 3 zile (poșta de Praga și Geneva vine cu o zi mai iute), iar uneori întârzierea este și de 10 zile! Asemenea stări nu pot fi tolerate de un Stat ce se respectă.

BIBLIOGRAFIE

Ion Bilețchi-Albescu: „Broaștele“ comedie de Aristofan tradusă în versuri. Casa Școalelor, lei 25.

Dr. Gh. Orășanu: Lecțiuni de medicină populară pt. cl. VI-a normală. Ancora, Braila 1926.

Dr. phil. N. Tcaciuc: Heinrich Heine in der rumenischen Literatur. Cernăuți, 1926. Lei 40.

Adresa abonatului

Produsele
fabricii de bere **CZELL**

din Cluj-Mănăştur

Berea albă
URSUS

Berea albă specială
URSUS-EXTRA

Berea neagră din
malţ dublu

Hercules

 se capătă pretutindeni!

Industria Sârmei S. A.
Cluj, Calea Victoriei No. 29.

Produce :

FIER DE BETON, FIER DE CERCURI,
FIER COMERCIAL, SÂRMĂ LAMI-
NATĂ, SÂRMĂ TREFILATĂ ÎN
TOATE DIMENSIUNILE ŞI CALITĂ-
ŢILE, CUIE TOATE DIMENSIUNILE
ŞI SPECIALITĂŢILE, SCOABE, AR-
CURI DE MOBILĂ, AGRAFE
DE BIROU.

„ASTRA“

PRIMA FABRICĂ ROMÂNĂ DE
VAGOANE ŞI MOTOARE S. A.

LICENŢA EXCLUSIVĂ DE FABRICAŢIUNE ÎN
ROMÂNIA-MARE PENTRU CAZANE MODERNE
CU ÎNALTĂ TENSIUNE

**CAZANE SECŢIONALE
SISTEM GEFLA**

PENTRU PREZIUNE DE REGIM PÂNĂ LA 32 ATM.

PENTRU OFERTE A SE ADRESA :

DIRECŢIUNEI UZINELOR DIN ARAD

SAU

**REPREZANTŢEI GENERALE S. A. R.
DE INVESTIŢIUNI ŞI FURNITURI**

BUCUREŞTI

STRADA PARIS 4 BIS.

Se pot vindeca bolile de plămâni?

Această importantă chestiune

este tratată de autor, de Dr. med. Guttman, şi prim-medic al lui Finsenkurans-
talt din Berlin, într'o broşură bogat ilustrată.

Această broşură o obţine orice medic gratuit şi fără taxă de porto prin firma.

Puhlmann & Co., Berlin D. Mûgelstrasse 25-25a